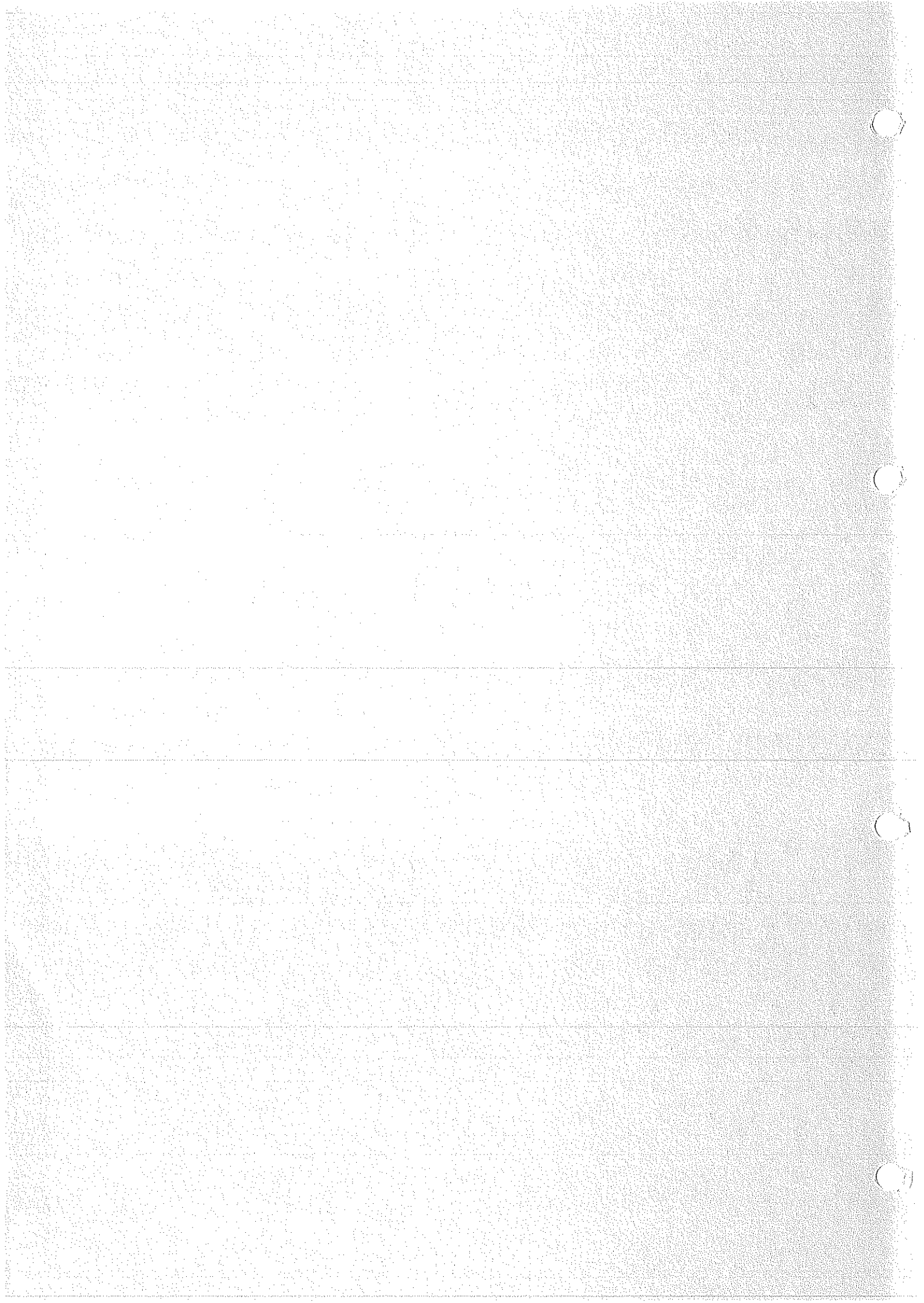

Hoofdstuk 9

Samenvatten

Les 1

Inleiding

In hoofdstuk 6 heb je geleerd hoe je de hoofdgedachte uit een tekst kunt halen. In dit hoofdstuk gaan we het nog een stapje moeilijker maken. We gaan nu namelijk leren hoe je een tekst kunt samenvatten.

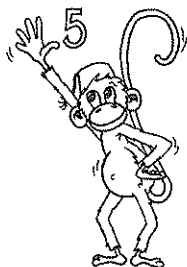
Voordat je begint met lezen zijn er 5 vragen die je jezelf kunt stellen. Met deze vragen kun je je voorbereiden op het lezen van een tekst.

Hier komen de vragen nog een keer.

1. Wat is dit voor soort tekst?
2. Waarom ga ik deze tekst lezen?
3. Hoe ga ik deze tekst lezen?
4. Wat zal er in de tekst staan?
5. Wat weet ik er al van?

Lees nu de volgende tekst. Bereid je goed voor op het lezen. Stel jezelf de vijf vragen. Schrijf de antwoorden op de eerste drie vragen op!

1. Wat is dit voor soort tekst?

.....

2. Waarom ga ik deze tekst lezen?

.....

3. Hoe ga ik deze tekst lezen?

.....

Wat zal er in de tekst staan?

Wat weet ik er al van?

(Uit Donald Duck nr. 36, 2001)

Van deze 5 vragen zijn er 2 heel belangrijk voor het samenvatten. Dat zijn:

vraag 1: wat is dit voor tekst?

en

vraag 2: waarom ga ik deze tekst lezen?

De eerste vraag: "Wat is dit voor tekst?" moet je stellen om te bepalen of je de tekst wel of niet wilt samenvatten.

Teksten die niet geschikt zijn om samen te vatten zijn:

- doe-teksten: bijvoorbeeld een recept of een gebruiksaanwijzing.

Ouderwets genieten: *Stroopflan*

Een heerlijk ouderwets recept voor een warm toetje. Roer een glad, klontervrij papje van 50 g bloem, 75 g bruine suiker, 1 el kaneelpoeder en een beetje melk. Breng de rest van een 1/2 liter melk aan de kook. Roer het bloempapje erbij en laat het al roerend 5 min. zachtjes koken, zodat het een gebonden vla wordt. Klop 3 eieren met de mixer luchtig en roer de hete pap erbij. Schenk dit weer terug in de pan en verwarm het al roerend nog even, zodat de eieren wel binden, maar niet schiften. Neem de pan van het vuur en roer er 100 g stroop bij. Vet 6 kleine soufflévormpjes in en vul ze met de pudding. Laat deze opstijven. Lepel er nog wat stroop op en laat dit bij 200 °C in 15 min. in de oven hard worden.

(dit recept is niet geschikt om samen te vatten)

- opzoek-teksten: zoals in een woordenboek of een telefoonboek

0575-46 23 32	Kruitwagen BV M F, Bachin 9, 6815 DD ARNHEM	026-370 22 55
0313-41 30 39	Krijger Adviesb Bouwconstructie & Fysica K J de, Postbus 702, 6710 BS EDE GLD.	0318-62 21 08 0318-62 00 53
026-586 86 00 026-386 86 66	LAAK BOUWADVIES VAN DE GESPECIALISEERD IN BOUWKOSTEN EN BESTEKKEN Stationsstr 10, 6675 AW VALBURG.	0488-48 00 51 0488-48 00 59
0313-47 46 63	Fax E-mail	vdlaakbouwadv@wanadoo.nl
026-361 78 17	Lenep J D van, Pelikaanstr 25, 3903 AG VEENENDAAL	0318-50 17 18
026-353 72 72	Leusink, Pr Bernhardin 23, 6866 BV HEELSUM	0317-31 45 57
026-445 84 84	Levels M H, Huismanstr 15b, 6851 GS HUISSEN	026-325 81 86
BERING BV (Tekenwerk-Bestecken) * Uitvoeringsbegeleiding * onderhoudsplanen * Detachering	Loon Van, Keukenhof 5, 6715 LB EDE GLD.	0318-64 24 43
026-442 51 93 026-442 58 53	Luning BV H E, Ellegoorsestr 7, 7004 HC DOETINCHEM	0314-32 56 01
10	Maassen E, Papesestr 6a, 7004 HC DOETINCHEM	026-386 86 66

(dit stukje uit de Gouden Gids is niet geschikt om samen te vatten)

Het antwoord op de tweede vraag "waarom ga ik deze tekst lezen?" bepaalt wat voor soort samenvatting je gaat maken: een heel korte samenvatting of een iets langere.
Hoe je dat moet doen, ga je in dit hoofdstuk leren.

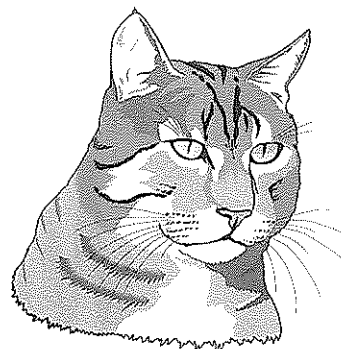
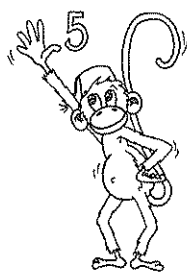
Dus voordat je een samenvatting gaat maken, moet je antwoord geven op de vragen:

- wat is dit voor soort tekst? - *kan of wil ik dit samenvatten?*
 - waarom ga ik deze tekst lezen ? - *ga ik een korte of een iets langere samenvatting maken?*
-

Les 2

De hoofdgedachte

Je hebt al geleerd hoe je de hoofdgedachte uit een tekst moet halen.
Als je een samenvatting gaat maken, begin je altijd met de
hoofdgedachte uit de tekst te halen.
Dit moet je dus goed kunnen.
We gaan nog een paar keer oefenen.
Je mag het stappenplan gebruiken.

Kattenogen

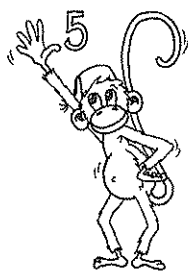
Veel mensen vinden het gezellig om een kat in huis te hebben. 's Avonds gaan ze dan lekker op de bank zitten lezen, terwijl de kat naast hen ligt. Katten kunnen heel goed in het donker zien. Dat komt doordat katten veel gevoeliger ogen hebben dan mensen. Bij fel licht trekken hun pupillen zich samen tot smalle spleetjes, waardoor maar weinig licht in de pupil binnendringt. Van te veel licht zou de poes oogpijn krijgen. In het donker gaan de pupillen heel breed open en vangen op die manier veel van het zwakke licht van de nacht op. Dus de kat kan in het donker altijd nog goed zien.

1. Wat is de hoofdgedachte van deze tekst (gebruik het stappenplan)?

.....

.....

.....

Dieren en hun voedsel

Dieren hebben, net als mensen, voedsel nodig om in leven te blijven.

Maar: niet alle dieren eten hetzelfde. Als je in de dierentuin bent, zie je de dierenverzorgers met verschillende soorten voedsel lopen.

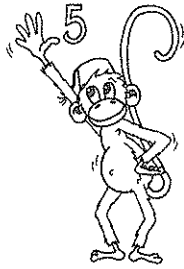
Zo zijn er bijvoorbeeld dieren die alleen vlees eten. Zij worden vleeseters of carnivoren genoemd. Er zijn ook dieren die alleen planten of zaden eten, die heten planteneters of herbivoren. En dan zijn er ook nog de alleseters of omnivoren, die zowel plantaardig als dierlijk voedsel eten. Dus dieren eten niet allemaal hetzelfde.

2. Wat is de hoofdgedachte van deze tekst (gebruik het stappenplan)?

.....

.....

.....

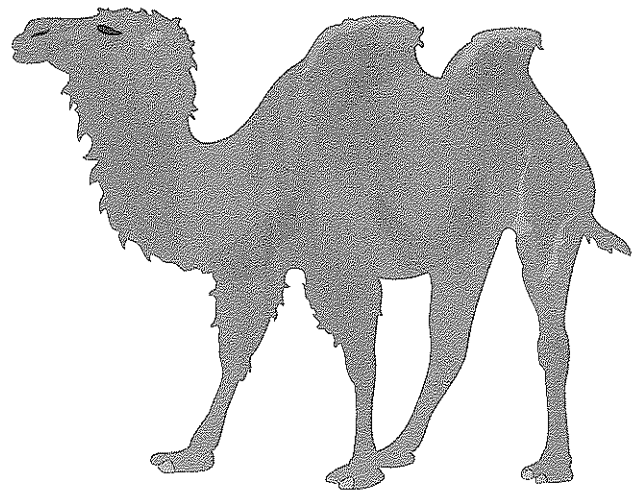
KAMELEN IN DE WOESTIJN

In de woestijn is het heel erg droog.

Als je een tocht gaat maken door de woestijn, moet je genoeg water meenemen. Een kameel hoeft geen water mee te nemen, maar kan toch een tijd in de woestijn leven.

Ten eerste kan het lichaam van een kameel veel meer water opslaan dan dat van andere levende wezens. In tien minuten tijd kan een kameel bijvoorbeeld tien volle emmers water leegdrinken. En als een kameel zoveel water gedronken heeft als hij maar kan, moet hij pas weer drinken als hij ongeveer een derde van zijn lichaamsgewicht aan water verloren heeft. Op die manier kan hij driemaal zo lang zonder water als een mens. Ten tweede verbruikt een kameel veel minder water dan andere dieren en dan de mens.

Dus een kameel kan een tijd zonder water in de woestijn leven.

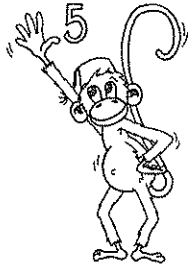

3. Wat is de hoofdgedachte van deze tekst (gebruik het stappenplan)?

.....

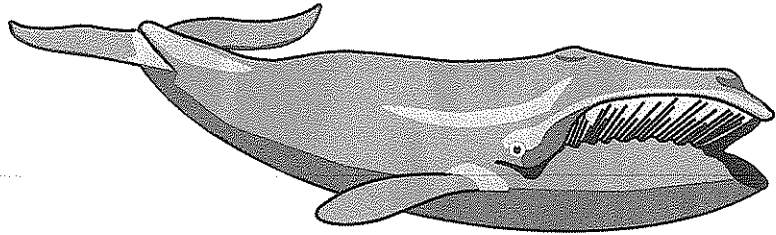
.....

.....

De taak van haaien

Haaïen worden als de gevaarlijkste rovers van de zeeën beschouwd. Ze hebben vlijmscherpe tanden, waarmee ze ook grote vissen kunnen vastpakken en doodbijten. Maar haaien hebben een belangrijke taak: ze zorgen ervoor dat zieke of gewonde zeedieren en vissen niet hoeven te lijden. Ze kunnen namelijk de bewegingen of het bloed van een gewonde vis op kilometers afstand waarnemen. Zodra een haai het bloed ruikt van een gewonde vis of van een gewond zeedier, gaat hij op zijn prooi af en verslindt deze.

4. Wat is de hoofdgedachte van deze tekst (gebruik het stappenplan)?

.....

.....

.....

Als je dit nog moeilijk vindt, moet je hoofdstuk 6 over de hoofdgedachte nog maar eens doorkijken. Het is belangrijk dat je dit goed snapt, voordat je verder gaat met samenvatten.

Les 3

Van hoofdgedachte naar samenvatting

Soms heb je meer informatie uit de tekst nodig dan alleen de hoofdgedachte. In dat geval maak je een samenvatting.

Je kunt een **mini-samenvatting** maken.

Of je kunt een **korte samenvatting** maken.

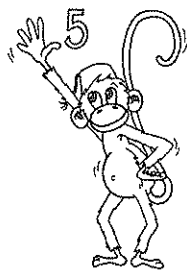
Hoe je dat moet doen, ga je in de volgende lessen leren.

Bij het samenvatten is het handig om naar aanleiding van de hoofdgedachte een *vraag te stellen*.

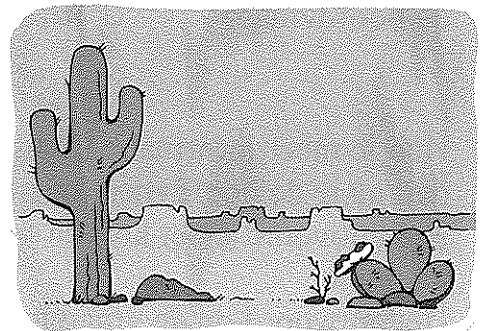
Op die manier kom je erachter op welke vragen de schrijver in de tekst antwoord geeft.

Kijk maar eens naar de volgende tekst:

De schrijver wil vertellen dat er veel leven is in de woestijn (terwijl veel mensen denken dat dit niet zo is). Hij somt in de tekst op wat en wie er in de woestijn leeft.

Woestijnen

Zand, zand en nog eens zand. Daar denk je aan bij woestijnen. Maar er is juist heel veel leven in een woestijn. Er leven een heleboel dieren in die hitte, zoals bijvoorbeeld slangen, schorpioenen, kamelen, dromedarissen, woestijnvossen en niet te vergeten: de roadrunner. Hij bestaat niet alleen in de tekenfilm, maar ook in het echt. In het Nederlands noemen we hem de renkoekoek. Niet alleen dieren kunnen overleven in de woestijn. Er zijn ook mensen die in de woestijn wonen. Deze mensen wonen vaak in tenten en hutten. Ze hebben hun manier van leven helemaal aangepast aan de hitte en droogte. Het is dus niet alleen maar dor en droog in de woestijn: er is juist heel veel leven!

De hoofdgedachte van deze tekst is:

Er is veel leven in de woestijn.

Wil je meer weten, dan moet je naar aanleiding van de hoofdgedachte een **hoofdvraag** gaan stellen.

In deze tekst somt de schrijver op wie er in de woestijn leven.

1. Schrijf op aan welke signaalwoorden je dat ziet.

.....
Dat zie je aan het signaalwoord: *wie*

Daarom is de hoofdvraag:

"Wie leven er in de woestijn?"

De **mini-samenvatting** is nu:

de hoofdgedachte: *"Er is veel leven in de woestijn"*

en

de hoofdvraag: *"Wie leven er in de woestijn?"*

.....
Heb je meer informatie nodig dan de hoofdgedachte en de hoofdvraag, dan ga je de hoofdvraag beantwoorden.

Het antwoord moet kort en bondig zijn. Dus niet de voorbeelden noemen.

Het antwoord op de vraag is dan:

"Dieren en mensen leven in de woestijn".

De **korte samenvatting** is dan:

De hoofdgedachte: *"Er is heel veel leven in de woestijn",*

en de hoofdvraag: *"Wie leven er in de woestijn?"*

met het antwoord op deze vraag:

"Dieren en mensen leven in de woestijn".

Het kan ook anders:

De schrijver wil vertellen dat er veel leven is in de woestijn.
Hij legt in de tekst uit waarom er veel leven in de woestijn kan zijn.

Woestijnen

Zand, zand en nog eens zand. Daar denk je aan bij woestijnen. Maar er is juist heel veel leven in een woestijn. Dat is mogelijk omdat planten, dieren en mensen zich hebben aangepast aan het barre, droge, hete klimaat van de woestijn. Zo hebben de planten die er groeien vaak doornen en harde, leerachtige bladeren. Dit soort bladeren droogt namelijk niet zo snel uit.

En dan de dieren. De meeste van die woestijnbewoners zijn nachtdieren, waardoor ze niet zijn blootgesteld aan de hoge temperaturen overdag. Bovendien kunnen vele van deze dieren lang zonder water leven.

Tenslotte de mensen die in de woestijn leven. Zij leven vooral in de buurt van oasen. Vanzelfsprekend is zo'n oase niet erg dicht bevolkt, anders zou er te weinig voedsel zijn voor de mensen.

Leven in de woestijn is dus mogelijk, maar je moet je wel aanpassen!

De hoofdgedachte van deze tekst is ook:

"Er is veel leven in de woestijn".

- In deze tekst legt de schrijver uit waarom er veel leven is in de woestijn.
2. Schrijf op aan welk signaalwoord je dat ziet.

.....
Dat zie je aan het signaalwoord: *waarom*

Daarom is hier de hoofdvraag:

"Waarom is er veel leven in de woestijn?"

De **mini- samenvatting** is dus:

de hoofdgedachte: *"Er is veel leven in de woestijn".*

en

de hoofdvraag: *"Waarom is er veel leven in de woestijn?"*

De korte samenvatting is:

De hoofdgedachte: *"Er is veel leven in de woestijn",*
en de hoofdvraag: *"Waarom is er veel leven in de
woestijn?"*

met het antwoord op deze vraag: *"Planten, dieren en mensen
hebben zich aangepast aan het klimaat van de
woestijn."*

Het kan nog weer anders.

De schrijver wil vertellen dat er veel leven is in de woestijn. Hij
beschrijft hoe dat leven in de woestijn er uit ziet.

Woestijnen

Zand, zand en nog eens zand. Daar denk je aan bij woestijnen. Maar er is juist heel veel leven in een woestijn. Er leven heel veel dieren in de woestijn. Ook zijn er mensen die in de woestijn wonen. Dieren en mensen hebben zich zoveel mogelijk aangepast aan het barre, droge, hete klimaat van de woestijn. Ze leven op een andere manier dan wij gewend zijn. Hoe ziet het leven in de woestijn er voor mensen dan uit? Om te beginnen moet men rekening houden met enorme temperatuurs-verschillen tussen dag en nacht. 's Nachts kan het heel koud zijn, terwijl het overdag heel heet is. Door middel van kleding moeten de mensen in de woestijn zich dus zowel tegen de kou als tegen de hitte beschermen. Bovendien moeten mensen veel moeite doen om in hun levensonderhoud te voorzien. Sommige groepen mensen zijn nomaden en leven van hun kudde en de handel in zout en dadels. Andere groepen mensen leven rond de oasen en verzorgen daar de palmboomplantages. Ook telen zij groenten en granen. De opbrengst hiervan is vaak maar nauwelijks voldoende om de bevolking te voeden. Tenslotte wonen mensen in de woestijn anders dan wij. Zij wonen vaak in tenten en hutten. De mensen in de woestijn hebben hun manier van leven dus helemaal aangepast aan de hitte en de droogte.

Ook van deze tekst is de hoofdgedachte:

"Er is veel leven in de woestijn".

In deze tekst beschrijft de schrijver hoe het leven in de woestijn eruit ziet.

3. Schrijf op aan welk signaalwoord je dat ziet.

.....
Dat zie je aan het signaalwoord: *hoe*

De hoofdvraag is:

"Hoe ziet het leven in de woestijn er uit?"

De **mini-samenvatting** is:

de hoofdgedachte: *"Er is veel leven in de woestijn".*

en

de hoofdvraag: *"Hoe ziet het leven in de woestijn er uit?"*

De **korte samenvatting** is:

De hoofdgedachte: *"Er is veel leven in de woestijn",*

en de hoofdvraag: *"Hoe ziet het leven in de woestijn er uit?"*

met het antwoord op deze vraag: *"Het leven in de woestijn kent enorme temperatuurverschillen tussen dag en nacht. Mensen moeten veel moeite doen om in hun levensonderhoud te voorzien. En mensen in de woestijn wonen anders dan wij."*

Wat heb je nu geleerd?

- Je kunt de *hoofdgedachte* uit een tekst halen.
- Je weet dat je naar aanleiding van de hoofdgedachte een *hoofdvraag* kunt stellen (hoofdgedachte + hoofdvraag is mini-samenvatting)
- En je weet dat je bij de korte samenvatting op de hoofdvraag het *antwoord* moet geven

In les 4 ga je hier verder mee oefenen.

Les 4

Het stellen van de hoofdvraag

In de vorige les hebben we gezien dat een schrijver over zijn hoofdgedachte op verschillende manieren kan schrijven.

Hoe je de hoofdvraag moet stellen, hangt af van de manier waarop de schrijver over de hoofdgedachte schrijft.

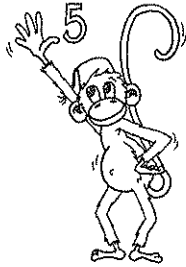
De hoofdvraag begint vaak op één van de volgende drie manieren.

1. *waardoor* of *waarom*
2. *wie* of *wat* of *welk*
3. *hoe, waar* of *op welke manier*

Vragen die met **waardoor** of **waarom** beginnen

Kijk eens naar de volgende tekst.
De hoofdgedachte is onderstreept.

Huisdieren

Kinderen zijn vaak dol op dieren en ze hebben dan ook graag een huisdier.

De meeste ouders vinden het prima om een huisdier te nemen als er genoeg ruimte is en er altijd iemand voor kan zorgen. Maar niet elk gezin kan een huisdier nemen.

Want...

.....

.....

.....

.....

Aan het woordje want kun je zien dat de schrijver nu een reden gaat geven *waarom* niet elk gezin een huisdier kan nemen.

Maak jij de tekst maar af door een reden op te schrijven.

Hieronder kun je zien welke reden de schrijver geeft.

Huisdieren

Kinderen zijn vaak dol op dieren en ze hebben dan ook graag een huisdier.

De meeste ouders vinden het prima om een huisdier te nemen als er genoeg ruimte is en er altijd iemand voor kan zorgen. Maar niet elk gezin kan een huisdier nemen.

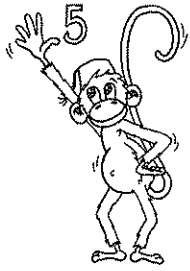
Want er zijn bijvoorbeeld mensen die ziek worden van kattenharen. Die mensen zijn daar allergisch voor. Ze moeten dan steeds hoesten of niezen of ze krijgen jeuk. Dus in sommige gezinnen kan er beter geen huisdier zijn.

De hoofdgedachte is: Niet elk gezin kan een huisdier nemen.

De hoofdvraag is: *Waarom* kan niet elk gezin een huisdier nemen?

We gaan dit nog een paar keer oefenen.

De hoofdgedachte is in de eerste tekst onderstreept, daarna moet je zelf de hoofdgedachte vinden.

Friet met mayonaise

Veel mensen vinden het heerlijk om af en toe frietjes te eten. Als kinderen mogen kiezen wat ze willen eten, zeggen ze vaak dat ze friet met mayonaise het lekkerst vinden. Te vaak frietjes met mayonaise eten is echter ongezond, omdat...

.....

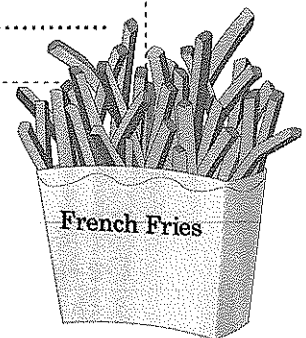
.....

.....

.....

Maak jij de tekst af door een reden op te schrijven.

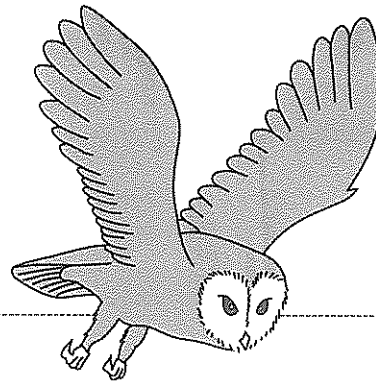
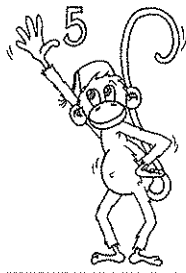
De schrijver heeft de tekst op deze manier afgemaakt:

Friet met mayonaise

Veel mensen vinden het heerlijk om af en toe frietjes te eten. Als kinderen mogen kiezen wat ze willen eten, zeggen ze vaak dat ze friet met mayonaise het lekkerst vinden. Te vaak frietjes met mayonaise eten is echter ongezond, omdat in frietjes veel vet en koolhydraten zitten en mayonaise ook erg veel vet bevat.

1. De hoofdgedachte is:
2. De hoofdvraag is: *Waarom*.....

De bosuil

In ons land komen gelukkig nog steeds bosuilen voor. Overdag zie je zelden een bosuil. Hij slaapt dan in holle bomen of hij zit goed verscholen tussen dicht gebladerte. Zodra de schemering over de bossen daalt, komt de bosuil tevoorschijn. Bosuilen zijn goed te herkennen, ...

.....

.....

.....

.....

Kun jij de tekst afmaken door op te schrijven *hoe* de bosuil te herkennen is?

De schrijver heeft de tekst op deze manier afgemaakt:

De bosuil

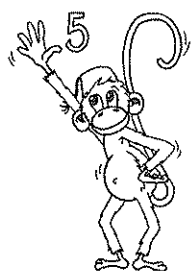
In ons land komen gelukkig nog steeds bosuilen voor. Overdag zie je zelden een bosuil. Hij slaapt dan in holle bomen of hij zit goed verscholen tussen dicht gebladerte. Zodra de schemering over de bossen daalt, komt de bosuil tevoorschijn. Bosuilen zijn goed te herkennen, ten eerste aan de kop. Die is dik en rond met donkere, haast zwarte ogen. En dan de kleur van het lichaam. De bovenzijde van het lichaam is warm bruin met lichte tinten en donkere vlekken en strepen. De onderkant is lichter van kleur met grote, donkere strepen. Tenslotte de grootte: de bosuil is iets groter dan zijn neef, de ransuil. De bosuil is dus goed te herkennen.

19. De hoofdgedachte is:

.....

20. De hoofdvraag is:

.....

Het nest van de merel

In het voorjaar word je vaak al vroeg wakker van het gefluit van de merel. Al vroeg in het voorjaar zoeken de mannetjes een vrouwtje. Als ze een vrouwtje gevonden hebben, beginnen ze in april of soms al in maart met het bouwen van een nest. Het mannetje helpt het vrouwtje met het kiezen van een geschikte nestplaats. De nesten van merels kan men op alle mogelijke en onmogelijke plaatsen aantreffen. ...

.....

.....

.....

.....

Maak jij de tekst af door op te schrijven *waar* je de nesten van merels kunt aantreffen?

De schrijver heeft de tekst op deze manier afgemaakt:

Het nest van de merel

In het voorjaar word je vaak al vroeg wakker van het gefluit van de merel. Al vroeg in het voorjaar zoeken de mannetjes een vrouwtje. Als ze een vrouwtje gevonden hebben, beginnen ze in april of soms al in maart met het bouwen van een nest. Het mannetje helpt het vrouwtje met het kiezen van een geschikte nestplaats. De nesten van merels kan men op alle mogelijke en onmogelijke plaatsen aantreffen.

In de meeste gevallen bevinden ze zich in vrij laag struikgewas, zoals heesters, heggen en klimplanten. Maar je vindt ze ook wel op grote hoogte in bomen. Verder nestelen merels in allerlei hoeken en gaten, zoals in fietsenhokken, watergoten en dergelijke.

21. De hoofdgedachte is:

.....

22. De hoofdvraag is:

.....

Hoe je de hoofdvraag moet stellen, hangt af van de manier waarop de schrijver over de hoofdgedachte schrijft.

*De hoofdvraag kan met de vraag **HOE**, **WAAR** of **OP WELKE MANIER** beginnen.*

Les 5

De mini-samenvatting

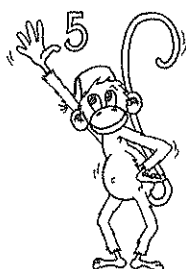
In de vorige lessen heb je geleerd:

- hoe je de hoofdgedachte uit een tekst moet halen,
- hoe je de hoofdvraag moet formuleren.

Omdat je dit nu kan, kun je een **mini-samenvatting** van een tekst maken.

*Als je de hoofdgedachte en de hoofdvraag achter elkaar opschrijft, heb je een goede **mini-samenvatting** van de tekst.*

Kijk maar naar het voorbeeld.

Huisdieren

Kinderen zijn vaak dol op dieren en ze hebben dan ook graag een huisdier.

De meeste ouders vinden het prima om een huisdier te nemen als er genoeg ruimte is en er altijd iemand voor kan zorgen. Maar niet elk gezin kan een huisdier nemen.

Want er zijn bijvoorbeeld mensen die ziek worden van kattenharen. Die mensen zijn daar allergisch voor. Ze moeten dan steeds hoesten of niezen of ze krijgen jeuk. Dus in sommige gezinnen kan er beter geen huisdier zijn.

De hoofdgedachte is: Niet elk gezin kan een huisdier nemen.

De hoofdvraag is: *Waarom* kan niet elk gezin een huisdier nemen?

De mini-samenvatting wordt dan:

In deze tekst wordt verteld dat niet elk gezin een huisdier kan nemen. De schrijver legt uit waarom dit niet kan.

Het kan ook anders:

In deze tekst vertelt de schrijver dat niet elk gezin een huisdier kan nemen. Hij legt uit waarom niet elk gezin een huisdier kan nemen.

Dus:

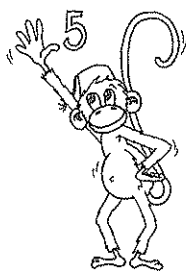
De mini-samenvatting moet je opschrijven in een paar mooie zinnen, zodat het een klein verhaaltje wordt.

Dat kun je op verschillende manieren doen, maar er moet in elk geval in staan:

- de hoofdgedachte
 - de hoofdvraag en het signaalwoord
-

We gaan nu oefenen in het schrijven van een mini-samenvatting.

We doen dit met de tekstjes van les 4.

Friet met mayonaise

Veel mensen vinden het heerlijk om af en toe frietjes te eten. Als kinderen mogen kiezen wat ze willen eten, zeggen ze vaak dat ze friet met mayonaise het lekkerst vinden. Te vaak frietjes met mayonaise eten is echter ongezond, omdat in frietjes veel vet en koolhydraten zitten en mayonaise ook erg veel vet bevat.

De hoofdgedachte is: Te vaak frietjes met mayonaise eten is ongezond.

De hoofdvraag is: Waarom is te vaak frietjes met mayonaise eten ongezond?

1. Schrijf in mooie zinnen de mini-samenvatting.

.....

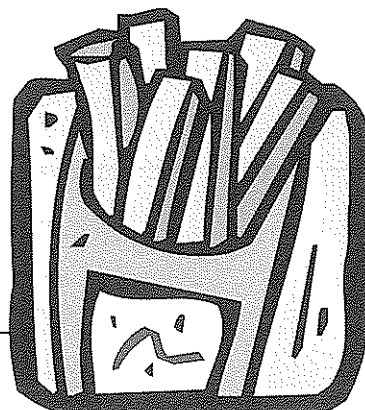
.....

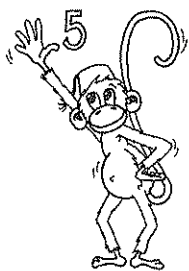
.....

.....

.....

.....

Kopje koffie

In Nederland drinkt men graag koffie. Mensen zeggen vaak: “kom je een keer gezellig een kopje koffie drinken?”

En bijna overal is het 's ochtends rond half elf koffietijd.

Voor kinderen is koffie ongezond, want koffie bevat veel cafeïne. Dat is een stof die het hart sneller doet kloppen, alsof je net een heel eind gehold hebt.

Het lichaam van een kind kan niet goed tegen cafeïne, dus voor kinderen is koffie ongezond.

De hoofdgedachte is: Voor kinderen is koffie ongezond.

De hoofdvraag is: Waarom is koffie voor kinderen ongezond?

2. Schrijf in mooie zinnen de mini-samenvatting.

.....

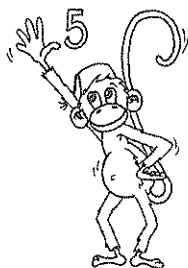
.....

.....

.....

.....

.....

Schone handen

Je denkt er niet altijd bij na, maar je bent de hele dag met je handen bezig. We kunnen onze handen moeilijk missen. Voor het eten hoor je je handen met zeep te wassen. Dat is belangrijk omdat er veel bacteriën op je huid leven.

Sommige bacteriën kunnen je ziek maken. Als je zulke bacteriën op je hand hebt en dan met je hand een hap in je mond steekt, komen die bacteriën in je mond en via je mond in je lichaam. Je moet dus voor het eten je handen met zeep wassen.

De hoofdgedachte is: Je moet voor het eten je handen met zeep wassen.

De hoofdvraag is: Waarom moet je je handen voor het eten met zeep wassen?

3. Schrijf in mooie zinnen de mini-samenvatting.

.....

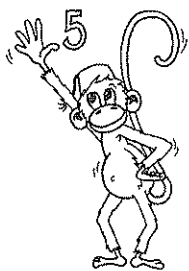
.....

.....

.....

.....

.....

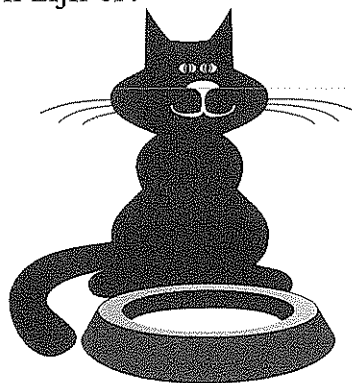
Huisdieren

Kinderen zijn vaak dol op dieren en ze hebben dan ook graag een huisdier.

De meeste ouders vinden het prima om een huisdier te nemen als er genoeg ruimte is en er altijd iemand voor kan zorgen. Er zijn veel soorten huisdieren. Zo kun je een groot of een klein huisdier nemen. En er zijn huisdieren die veel bewegingsvrijheid en ruimte nodig hebben, terwijl andere dieren in een hok of in een bak kunnen leven. Ook zijn er dieren die moeilijk alleen kunnen zijn en een speelkameraadje nodig hebben. Je kunt dus uit veel soorten huisdieren kiezen.

De hoofdgedachte is: Er zijn veel soorten huisdieren.

De hoofdvraag is: Welke soorten huisdieren zijn er?

4. Schrijf in mooie zinnen de mini-samenvatting.

.....

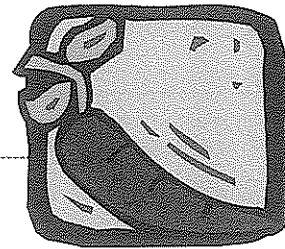
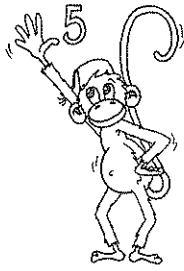
.....

.....

.....

.....

.....

Gekookt of rauw?

Iedere dag gebruiken we een warme maaltijd. De meeste mensen eten 's avonds warm omdat ze overdag moeten werken. Veel gerechten moeten eerst gekookt of gebraden worden om goed te smaken. Maar er zijn ook veel voedingsmiddelen die niet gekookt, maar rauw gegeten kunnen worden, zoals sla en veel soorten groenten als paprika, komkommer, peen, tomaten en koolrabi. Bij deze groenten is het zelfs gezonder om die niet te koken. Dus niet alle groenten moeten eerst gekookt worden.

De hoofdgedachte is: Niet alle groenten moeten eerst gekookt worden.

De hoofdvraag is: Welke groenten moeten niet eerst gekookt worden?

5. Schrijf in mooie zinnen de mini-samenvatting.

.....

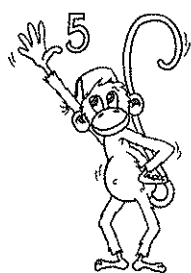
.....

.....

.....

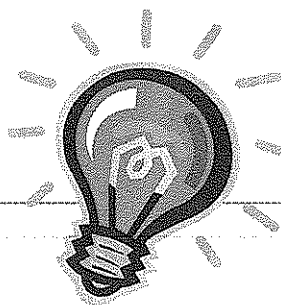
.....

.....

Licht

's Nachts is het donker en overdag is het licht. Dat vinden we heel normaal, we staan er niet bij stil. Stel je het leven op aarde eens voor zonder licht. Zonder licht zou op aarde alles anders zijn. Zo zou het niet mogelijk zijn in de natuur nog te genieten van de zon. Planten en bloemen zouden niet meer bloeien. Ook konden we geen kleuren meer zien. En we zouden geen voedsel meer kunnen vinden. Het is dus erg prettig dat de zon de aarde elke dag weer verlicht, want zonder licht zou op aarde alles anders zijn.

De hoofdgedachte is: Zonder licht zou op aarde alles anders zijn.

De hoofdvraag is: Wat zou er op aarde anders zijn zonder licht?

6. Schrijf in mooie zinnen de mini-samenvatting.

.....

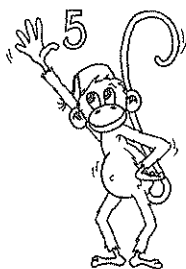
.....

.....

.....

.....

.....

Houd je longen gezond

Je longen zijn onmisbare organen, waar je erg zuinig op moet zijn. Als je longen niet gezond zijn, kun je last hebben van benauwdheid. Maar gelukkig kun je veel vervelende longziektes voorkomen. Je kunt bijvoorbeeld regelmatig gaan sporten. Als je regelmatig sport, train je niet alleen je hart en je spieren, maar ook je longen. Ook moet je nooit beginnen aan roken. Roken is heel slecht voor je longen. Je kunt er CARA van krijgen en zelfs nog ernstiger longziektes, zoals longkanker.

De hoofdgedachte is: Je kunt veel vervelende longziektes voorkomen.

De hoofdvraag is: Wat kun je doen om veel vervelende longziektes te voorkomen?

7. Schrijf in mooie zinnen de mini-samenvatting.

.....

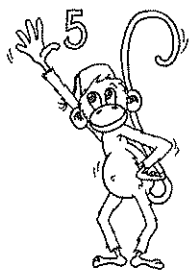
.....

.....

.....

.....

.....

Centrale verwarming

Als het 's winters koud is, trekken we warme kleren aan. Buiten dragen we een warme jas met een muts en een wollen das. In huis willen we het warmer maken. De meeste huizen worden tegenwoordig verwarmd door centrale verwarming. Deze centrale verwarming werkt als volgt:

Er is een radiator die aangesloten is aan met water gevulde buizen. Bovenaan elke radiator zit links of rechts een zware knop, de "kraan". Als je die opendraait, kan er water uit de buizen door de radiator stromen. Dat water is heet en de warmte wordt door de radiator uitgestraald in de kamer.

De hoofdgedachte is: De meeste huizen worden tegenwoordig verwarmd door centrale verwarming.

De hoofdvraag is: Hoe werkt centrale verwarming?

8. Schrijf in mooie zinnen de mini-samenvatting.

.....

.....

.....

.....

.....

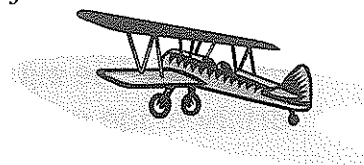
.....

Landen met een vliegtuig

Ben je weleens op een luchthaven geweest? Het is verbazingwekkend om te zien hoe er voortdurend vliegtuigen opstijgen en landen. 's Nachts gaat dit gewoon door. De piloot weet altijd precies de luchthaven te vinden waar hij landen wil. Hoe hij dat weet?

Om te beginnen ziet de piloot op het kompas in welke richting hij moet vliegen. Daar komt bij dat er overal op aarde speciaal voor vliegtuigen grote zendmasten staan, die allemaal een bepaald signaal uitzenden. Op basis van die signalen kan een apparaat in het vliegtuig precies bepalen waar de dichtstbijzijnde zendmast is, hoe ver weg de andere zijn en op welke plaats tussen de zendmasten het vliegtuig zich in de lucht bevindt. Datzelfde geldt voor radiosignalen van satellieten, die de piloot ook altijd tot op een paar meter nauwkeurig vertellen waar zijn toestel zich bevindt. Zoiets heet satellietnavigatie. Dus dankzij radiozenders en satellietnavigatie kan de piloot rechtstreeks naar de juiste luchthaven vliegen, ook als hij de luchthaven vanwege duisternis of wolken helemaal niet kan zien.

De hoofdgedachte is: De piloot weet altijd precies de luchthaven te vinden waar hij landen wil.

De hoofdvraag is: Hoe weet de piloot precies de luchthaven te vinden waar hij landen wil?

9. Schrijf in mooie zinnen de mini-samenvatting.

.....

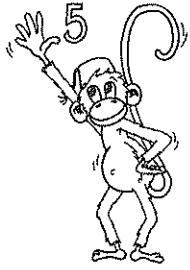
.....

.....

.....

.....

.....

De achtbaan

Heb je weleens in een achtbaan gezeten en ben je ook over de kop gegaan? De meeste kinderen vinden de achtbaan leuk en spannend. Een pretpark zonder achtbaan is niet compleet. De belangrijkste eis waaraan een achtbaan moet voldoen, is veiligheid. De ontwerpers zorgen daar op verschillende manieren voor. Zo rijden de wagentjes op wieltjes van rubber over een buis. Er zitten een heleboel wieltjes aan de wagen. Die zijn zo aangebracht dat ze aan drie kanten om de buis zitten: aan de onderkant, de bovenkant en aan de binnenkant. De wagentjes rijden op het bovenste wiel. De andere wielen houden de wagen in de baan. Bovendien is de baan zo ontworpen dat remmen onderweg niet meer hoeft, zodat er geen wrijving kan ontstaan. Tenslotte zorgen de ontwerpers ervoor dat het bouwwerk heel erg stevig en niet te zwaar wordt. Ze gebruiken vaak buizen en profielen. Die zijn licht en sterk. En als je met die buizen en profielen driehoekige vormen maakt, wordt het bouwwerk extra stevig.

De hoofdgedachte is: De ontwerpers van achtbanen zorgen op verschillende manieren voor de veiligheid.

De hoofdvraag is: Op welke verschillende manieren zorgen de ontwerpers voor de veiligheid?

10. Schrijf in mooie zinnen de mini-samenvatting.

.....

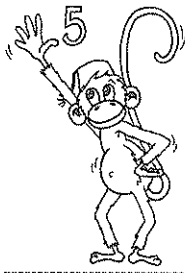
.....

.....

.....

.....

.....

Kopje koffie

In Nederland drinkt men graag koffie. Mensen zeggen vaak: "kom je een keer gezellig een kopje koffie drinken?"

En bijna overal is het 's ochtends rond half elf koffietijd.

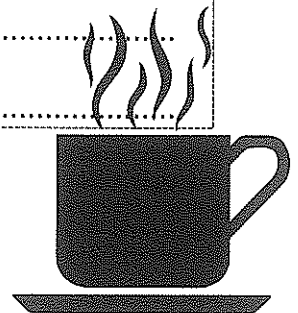
Voor kinderen is koffie ongezond, want...

.....

.....

.....

.....

Maak jij de tekst af door een reden op te schrijven.

De schrijver heeft de tekst op deze manier afgemaakt:

Kopje koffie

In Nederland drinkt men graag koffie. Mensen zeggen vaak: "kom je een keer gezellig een kopje koffie drinken?"

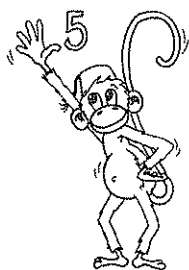
En bijna overal is het 's ochtends rond half elf koffietijd.

Voor kinderen is koffie ongezond, want koffie bevat veel cafeïne. Dat is een stof die het hart sneller doet kloppen, alsof je net een heel eind gehold hebt.

Het lichaam van een kind kan niet goed tegen cafeïne, dus voor kinderen is koffie ongezond.

3. De hoofdgedachte is:

4. De hoofdvraag is:

Schone handen

Je denkt er niet altijd bij na, maar je bent de hele dag met je handen bezig. We kunnen onze handen moeilijk missen. Voor het eten hoor je je handen met zeep te wassen. *Dat is belangrijk omdat...*

.....

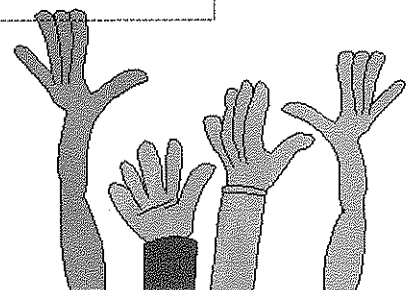
.....

.....

.....

Maak jij de tekst af door een reden op te schrijven.

De schrijver heeft de tekst op deze manier afgemaakt:

Schone handen

Je denkt er niet altijd bij na, maar je bent de hele dag met je handen bezig. We kunnen onze handen moeilijk missen. Voor het eten hoor je je handen met zeep te wassen. *Dat is belangrijk omdat* er veel bacteriën op je huid leven.

Sommige bacteriën kunnen je ziek maken. Als je zulke bacteriën op je hand hebt en dan met je hand een hap in je mond steekt, komen die bacteriën in je mond en via je mond in je lichaam. Je moet dus voor het eten je handen met zeep wassen.

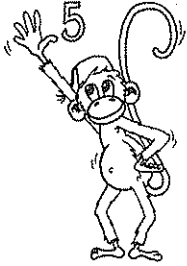
- 5 De hoofdgedachte is:
-
6. De hoofdvraag is:
-
-

Hoe je de hoofdvraag moet stellen, hangt af van de manier waarop de schrijver over de hoofdgedachte schrijft.

*De hoofdvraag kan met de vraag **WAAROM** of **WAARDOOR** beginnen.*

Vragen die met wie, wat of welk beginnen

Kijk eens naar de volgende tekst.
De hoofdgedachte is onderstreept.

Huisdieren

Kinderen zijn vaak dol op dieren en ze hebben dan ook graag een huisdier.

De meeste ouders vinden het prima om een huisdier te nemen als er genoeg ruimte is en er altijd iemand voor kan zorgen. Er zijn veel soorten huis-dieren. Zo...

.....

.....

.....

.....

Aan het woordje zo kun je zien dat de schrijver nu voorbeelden gaat noemen van soorten huisdieren.

De schrijver gaat vertellen *welke* huisdieren er zoal zijn.

Maak jij de tekst maar af door een paar voorbeelden van soorten huisdieren op te schrijven.

Hieronder kun je zien welke soorten huisdieren de schrijver noemt.

Huisdieren

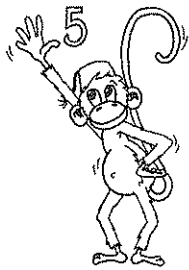
Kinderen zijn vaak dol op dieren en ze hebben dan ook graag een huisdier.

De meeste ouders vinden het prima om een huisdier te nemen als er genoeg ruimte is en er altijd iemand voor kan zorgen. Er zijn veel soorten huisdieren. Zo kun je een groot of een klein huisdier nemen. En er zijn huisdieren die veel bewegingsvrijheid en ruimte nodig hebben, terwijl andere dieren in een hok of in een bak kunnen leven. Ook zijn er dieren die moeilijk alleen kunnen zijn en een speelkameraadje nodig hebben. Je kunt dus uit veel soorten huisdieren kiezen.

7. De hoofdgedachte is:
-

De hoofdvraag is: *Welke soorten huisdieren zijn er?*

We gaan dit nog een paar keer oefenen.

Gekookt of rauw?

Iedere dag gebruiken we een warme maaltijd. De meeste mensen eten 's avonds warm omdat ze overdag moeten werken. Veel gerechten moeten eerst gekookt of gebraden worden om goed te smaken. Maar er zijn ook veel voedingsmiddelen die niet gekookt, maar rauw gegeten kunnen worden, zoals...

.....

.....

.....

.....

Maak jij de tekst af door een paar voorbeelden op te schrijven van soorten voedingsmiddelen die niet gekookt hoeven worden.

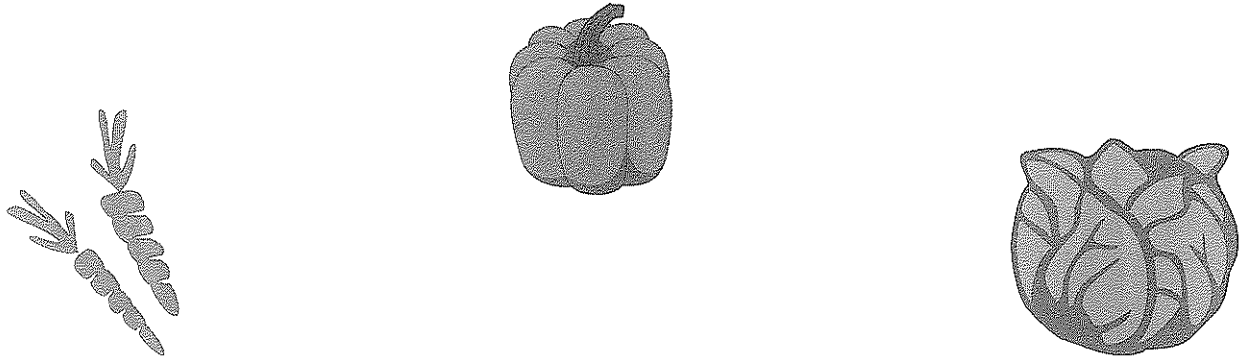
De schrijver heeft de tekst op deze manier afgemaakt:

Gekookt of rauw?

Iedere dag gebruiken we een warme maaltijd. De meeste mensen eten 's avonds warm omdat ze overdag moeten werken. Veel gerechten moeten eerst gekookt of gebraden worden om goed te smaken. Maar er zijn ook veel voedingsmiddelen die niet gekookt, maar rauw gegeten kunnen worden, zoals sla en veel soorten groenten als paprika, komkommer, peen, tomaten en koolrabi. Bij deze groenten is het zelfs gezonder om die niet te koken. Dus niet alle groenten moeten eerst gekookt worden.

8. De hoofdgedachte is:

9. De hoofdvraag is: *Welke*.....

Licht

's Nachts is het donker en overdag is het licht. Dat vinden we heel normaal, we staan er niet bij stil. Stel je het leven op aarde eens voor zonder licht. Zonder licht zou op aarde alles anders zijn. *Zo zou het ...*

.....

.....

.....

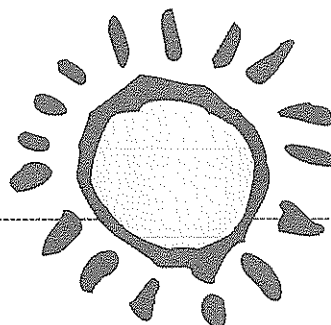
.....

Maak jij de tekst af door voorbeelden op te schrijven van *wat* er op aarde anders zou zijn zonder licht.

De schrijver heeft de tekst op deze manier afgemaakt:

Licht

's Nachts is het donker en overdag is het licht. Dat vinden we heel normaal, we staan er niet bij stil. Stel je het leven op aarde eens voor zonder licht. Zonder licht zou op aarde alles anders zijn. *Zo zou het* niet mogelijk zijn in de natuur nog te genieten van de zon. Planten en bloemen zouden niet meer bloeien. Ook konden we geen kleuren meer zien. En we zouden geen voedsel meer kunnen vinden. Het is dus erg prettig dat de zon de aarde elke dag weer verlicht, want zonder licht zou op aarde alles anders zijn.

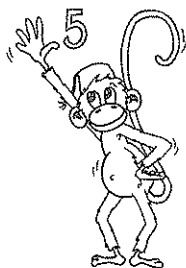

10. De hoofdgedachte is:

.....

11. De hoofdvraag is:

.....

Houd je longen gezond

Je longen zijn onmisbare organen, waar je erg zuinig op moet zijn. Als je longen niet gezond zijn, kun je last hebben van benauwdheid. Maar gelukkig kun je veel vervelende longziektes voorkomen. *Je kunt...*

.....

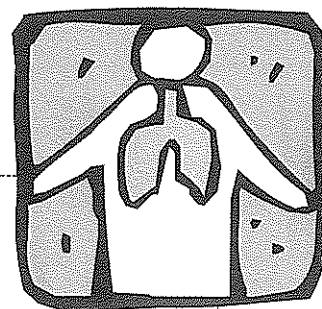
.....

.....

.....

Maak jij de tekst af door voorbeelden op te schrijven van *wat* je kunt doen om je longen gezond te houden.

De schrijver heeft de tekst op deze manier afgemaakt:

Houd je longen gezond

Je longen zijn onmisbare organen, waar je erg zuinig op moet zijn. Als je longen niet gezond zijn, kun je last hebben van benauwdheid. Maar gelukkig kun je veel vervelende longziektes voorkomen. *Je kunt* bijvoorbeeld regelmatig gaan sporten. Als je regelmatig sport, train je niet alleen je hart en je spieren, maar ook je longen. Ook moet je nooit beginnen aan roken. Roken is heel slecht voor je longen. Je kunt er CARA van krijgen en zelfs nog ernstiger longziektes, zoals longkanker.

12. De hoofdgedachte is:

.....

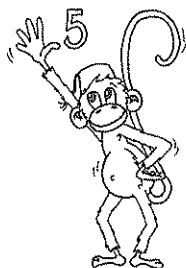
13. De hoofdvraag is:

.....

Hoe je de hoofdvraag moet stellen, hangt af van de manier waarop de schrijver over de hoofdgedachte schrijft.
*De hoofdvraag kan met de vraag **WIE**, **WAT** of **WELK** beginnen.*

Vragen die met hoe, waar of op welke manier beginnen

Kijk eens naar de volgende tekst.
De hoofdgedachte is onderstreept.

Centrale verwarming

Als het 's winters koud is, trekken we warme kleren aan. Buiten dragen we een warme jas met een muts en een wollen das. In huis willen we het warmer maken. De meeste huizen worden tegenwoordig verwarmd door centrale verwarming. Deze centrale verwarming werkt *als volgt*: ...

.....

.....

.....

.....

Aan als volgt kun je zien dat de schrijver nu gaat vertellen *hoe* de centrale verwarming werkt.

Kun jij de tekst afmaken door op te schrijven hoe de centrale verwarming werkt?

De schrijver heeft de tekst op deze manier afgemaakt:

Centrale verwarming

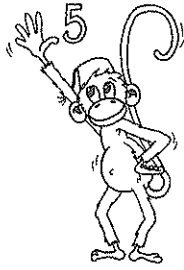
Als het 's winters koud is, trekken we warme kleren aan. Buiten dragen we een warme jas met een muts en een wollen das. In huis willen we het warmer maken. De meeste huizen worden tegenwoordig verwarmd door centrale verwarming. Deze centrale verwarming werkt *als volgt*:

Er is een radiator die aangesloten is aan met water gevulde buizen. Bovenaan elke radiator zit links of rechts een zware knop, de "kraan". Als je die opendraait, kan er water uit de buizen door de radiator stromen. Dat water is heet en de warmte wordt door de radiator uitgestraald in de kamer.

14. De hoofdgedachte is:
-

De hoofdvraag is: *Hoe werkt centrale verwarming?*

..... We gaan dit nog een paar keer oefenen.

Landen met een vliegtuig

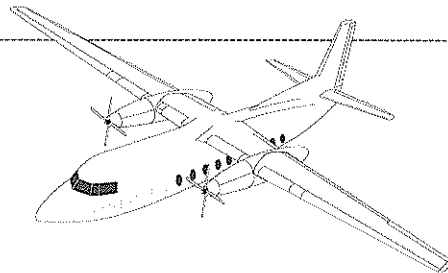
Ben je weleens op een luchthaven geweest? Het is verbazingwekkend om te zien hoe er voortdurend vliegtuigen opstijgen en landen. 's Nachts gaat dit gewoon door. De piloot weet altijd precies de luchthaven te vinden waar hij landen wil. Hoe hij dat weet? ...

.....

.....

.....

.....

Kun jij de tekst afmaken door op te schrijven *hoe* de piloot de luchthaven vindt waar hij landen wil?

De schrijver heeft de tekst op deze manier afgemaakt:

Landen met een vliegtuig

Ben je weleens op een luchthaven geweest? Het is verbazingwekkend om te zien hoe er voortdurend vliegtuigen opstijgen en landen. 's Nachts gaat dit gewoon door. De piloot weet altijd precies de luchthaven te vinden waar hij landen wil. Hoe hij dat weet?

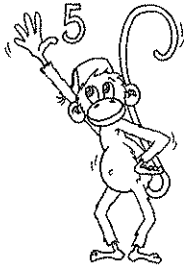
Om te beginnen ziet de piloot op het kompas in welke richting hij moet vliegen. Daar komt bij dat er overal op aarde speciaal voor vliegtuigen grote zendmasten staan, die allemaal een bepaald signaal uitzenden. Op basis van die signalen kan een apparaat in het vliegtuig precies bepalen waar de dichtstbijzijnde zendmast is, hoe ver weg de andere zijn en op welke plaats tussen de zendmasten het vliegtuig zich in de lucht bevindt. Datzelfde geldt voor radiosignalen van satellieten, die de piloot ook altijd tot op een paar meter nauwkeurig vertellen waar zijn toestel zich bevindt. Zoiets heet satellietnavigatie. Dus dankzij radiozenders en satellietnavigatie kan de piloot rechtstreeks naar de juiste luchthaven vliegen, ook als hij de luchthaven vanwege duisternis of wolken helemaal niet kan zien.

15. De hoofdgedachte is:

.....

16. De hoofdvraag is: *Hoe.....*

.....

De achtbaan

Heb je weleens in een achtbaan gezeten en ben je ook over de kop gegaan? De meeste kinderen vinden de achtbaan leuk en spannend. Een pretpark zonder achtbaan is niet compleet. De belangrijkste eis waaraan een achtbaan moet voldoen, is veiligheid. De ontwerpers zorgen daar op verschillende manieren voor...

.....

.....

.....

.....

Kun jij de tekst afmaken door op te schrijven *op welke manieren* de ontwerpers zorgen voor veiligheid van de achtbaan?

De schrijver heeft de tekst op deze manier afgemaakt:

De achtbaan

Heb je weleens in een achtbaan gezeten en ben je ook over de kop gegaan? De meeste kinderen vinden de achtbaan leuk en spannend. Een pretpark zonder achtbaan is niet compleet. De belangrijkste eis waaraan een achtbaan moet voldoen, is veiligheid. De ontwerpers zorgen daar op verschillende manieren voor. Zo rijden de wagentjes op wieltjes van rubber over een buis. Er zitten een heleboel wieltjes aan de wagen. Die zijn zo aangebracht dat ze aan drie kanten om de buis zitten: aan de onderkant, de bovenkant en aan de binnenkant. De wagentjes rijden op het bovenste wiel. De andere wielen houden de wagen in de baan. Bovendien is de baan zo ontworpen dat remmen onderweg niet meer hoeft, zodat er geen wrijving kan ontstaan. Tenslotte zorgen de ontwerpers er voor dat het bouwwerk heel erg stevig en niet te zwaar wordt. Ze gebruiken vaak buizen en profielen. Die zijn licht en sterk. En als je met die buizen en profielen driehoekige vormen maakt, wordt het bouwwerk extra stevig.

17. De hoofdgedachte is:

.....

18. De hoofdvraag is:

.....

De bosuil

In ons land komen gelukkig nog steeds bosuilen voor. Overdag zie je zelden een bosuil. Hij slaapt dan in holle bomen of hij zit goed verscholen tussen dicht gebladerte. Zodra de schemering over de bossen daalt, komt de bosuil tevoorschijn. Bosuilen zijn goed te herkennen, ten eerste aan de kop. Die is dik en rond met donkere, haast zwarte ogen. En dan de kleur van het lichaam. De bovenzijde van het lichaam is warm bruin met lichte tinten en donkere vlekken en strepen. De onderkant is lichter van kleur met grote, donkere strepen. Tenslotte de grootte: de bosuil is iets groter dan zijn neef, de ransuil. De bosuil is dus goed te herkennen.

De hoofdgedachte is: Bosuilen zijn goed te herkennen.

De hoofdvraag is: Hoe zijn bosuilen te herkennen?

11. Schrijf in mooie zinnen de mini-samenvatting.

.....

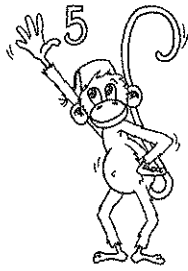
.....

.....

.....

.....

.....

Het nest van de merel

In het voorjaar word je vaak al vroeg wakker van het gefluit van de merel. Al vroeg in het voorjaar zoeken de mannetjes een vrouwtje. Als ze een vrouwtje gevonden hebben, beginnen ze in april of soms al in maart met het bouwen van een nest. Het mannetje helpt het vrouwtje met het kiezen van een geschikte nestplaats. De nesten van merels kan men op alle mogelijke en onmogelijke plaatsen aantreffen. In de meeste gevallen bevinden ze zich in vrij laag struikgewas, zoals heesters, heggen en klimplanten. Maar je vindt ze ook wel op grote hoogte in bomen. Verder nestelen merels in allerlei hoeken en gaten, zoals in fietsenhokken, watergoten en dergelijke.

De hoofdgedachte is: Nesten van merels kun je op alle mogelijke en onmogelijke plaatsen aantreffen.

De hoofdvraag is: Waar kun je de nesten van merels aantreffen?

12. Schrijf in mooie zinnen de mini-samenvatting.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Les 6

Het beantwoorden van de hoofdvraag

In les 4 heb je geleerd hoe je de hoofdvraag moet stellen.

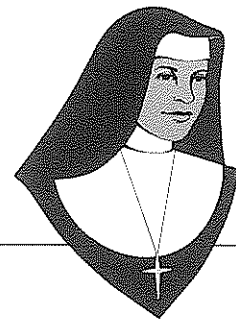
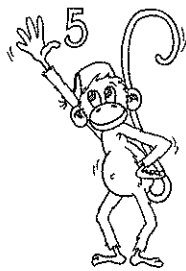
Als je de hoofdvraag op de juiste wijze gesteld hebt, kun je uit de tekst het *antwoord* halen. Dat antwoord heb je nodig voor de korte samenvatting.

Het antwoord moet kort en bondig zijn.

Dus niet de voorbeelden noemen. Ook hier kunnen de signaalwoorden je helpen.

Kijk eens naar de volgende tekst.

De hoofdgedachte is onderstreept en de signaalwoorden zijn aangegeven.

De wereld buiten de kerk

Eeuwenlang zijn monniken en nonnen christelijke "pioniers" geweest. Hun kloostergemeenschappen waren christelijke bolwerken in een dikwijls vijandige wereld. ***Maar*** na 1200 vonden er in de wereld buiten de kerk veranderingen plaats. **Ten eerste** begonnen de gewone mensen een steeds actievare rol te spelen in de godsdienst. Ze gaven bijvoorbeeld geld uit voor de bouw van grote kathedralen en kleine parochiekerken. Ook gingen ze op pelgrimstochten. Dat zijn reizen met een religieus doel. En ze stichtten allerlei religieuze instellingen, onder andere liefdadigheids-instellingen. **Ten tweede** waren mannen- en vrouwenkloosters niet langer de enige plaatsen waar men kon studeren. Er werden *namelijk* nieuwe scholen en universiteiten gesticht, waar ook mannen die geen monnik of priester waren, konden wonen, studeren en onderwijzen. Na 1200 vonden er dus grote veranderingen plaats.

De hoofdgedachte is: *Na 1200 vonden er in de wereld buiten de kerk veranderingen plaats.*

Dat kun je zien aan het signaalwoord *maar*.

Dit woordje geeft hier aan dat de inleiding is afgelopen en dat nu een belangrijke mededeling volgt.

De schrijver gaat vertellen *welke* veranderingen er na 1200 plaatsvonden. Er volgt een opsomming van veranderingen.

De hoofdvraag is: *Welke veranderingen vonden er na 1200 plaats?*

Aan de signaalwoorden **ten eerste** en **ten tweede** kun je zien dat de schrijver twee veranderingen beschrijft.

De *eerste* verandering die de schrijver noemt, is: *De gewone mensen begonnen een steeds actievere rol te spelen.*

De schrijver somt vervolgens voorbeelden op van deze eerste verandering. Dat kun je zien aan de signaalwoorden **bijvoorbeeld, ook, en.**

Deze voorbeelden horen niet thuis in het antwoord op de hoofdvraag. Je weet: het antwoord moet kort en bondig zijn.

De *tweede* verandering die de schrijver noemt, is: *Mannen- en vrouwenkloosters waren niet langer de enige plaatsen waar men kon studeren.*

Vervolgens legt de schrijver dit uit. Dat kun je zien aan het signaalwoord **namelijk.**

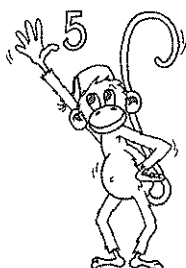
Deze uitleg hoort niet in het antwoord thuis.

Je weet: het antwoord moet kort en bondig zijn.

Schrijf nu op:

1. De hoofdgedachte is:
2. De hoofdvraag is:
3. Het antwoord op de hoofdvraag is:

We gaan nu oefenen met de teksten van les 4. Van deze teksten heb je al de hoofdgedachte en de hoofdvraag bepaald. Je hoeft alleen nog het goede antwoord op de hoofdvraag op te schrijven. Let goed op de signaalwoorden!

Huisdieren

Kinderen zijn vaak dol op dieren en ze hebben dan ook graag een huisdier.

De meeste ouders vinden het prima om een huisdier te nemen als er genoeg ruimte is en er altijd iemand voor kan zorgen. Maar niet elk gezin kan een huisdier nemen.

Want er zijn bijvoorbeeld mensen die ziek worden van kattenharen. Die mensen zijn daar allergisch voor. Ze moeten dan steeds hoesten of niezen of ze krijgen jeuk. Dus in sommige gezinnen kan er beter geen huisdier zijn.

De hoofdgedachte is: *Niet elk gezin kan een huisdier nemen.*

De hoofdvraag is: *Waarom kan niet elk gezin een huisdier nemen?*

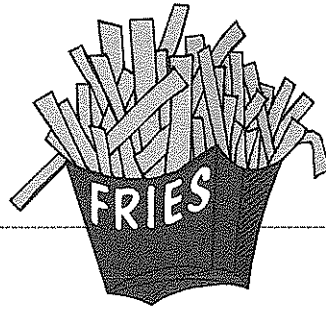
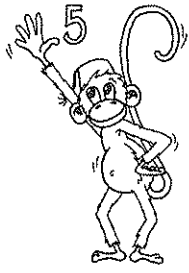
4. Het antwoord op de hoofdvraag is:

.....

.....

.....

.....

Friet met mayonaise

Veel mensen vinden het heerlijk om af en toe frietjes te eten. Als kinderen mogen kiezen wat ze willen eten, zeggen ze vaak dat ze friet met mayonaise het lekkerst vinden. Te vaak frietjes met mayonaise eten, is echter ongezond, omdat in frietjes veel vet en koolhydraten zitten en mayonaise ook erg veel vet bevat.

De hoofdgedachte is: *Te vaak frietjes met mayonaise eten is ongezond.*

De hoofdvraag is: *Waarom is te vaak frietjes met mayonaise eten ongezond?*

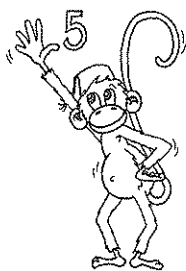
5. Het antwoord op de hoofdvraag is:

.....

.....

.....

.....

Kopje koffie

In Nederland drinkt men graag koffie. Mensen zeggen vaak: "kom je een keer gezellig een kopje koffie drinken?"

En bijna overal is het 's ochtends rond half elf koffietijd.

Voor kinderen is koffie ongezond, want koffie bevat veel cafeïne. Dat is een stof die het hart sneller doet kloppen, alsof je net een heel eind gehold hebt.

Het lichaam van een kind kan niet goed tegen cafeïne, dus voor kinderen is koffie ongezond.

De hoofdgedachte is: *Voor kinderen is koffie ongezond.*

De hoofdvraag is: *Waarom is koffie voor kinderen ongezond?*

6. Het antwoord op de hoofdvraag is:

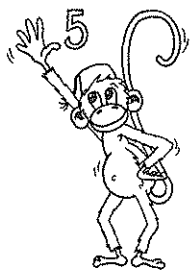
.....

.....

.....

.....

Schone handen

Je denkt er niet altijd bij na, maar je bent de hele dag met je handen bezig. We kunnen onze handen moeilijk missen. Voor het eten hoor je je handen met zeep te wassen. Dat is belangrijk omdat er veel bacteriën op je huid leven.

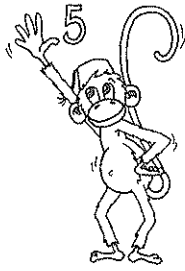
Sommige bacteriën kunnen je ziek maken. Als je zulke bacteriën op je hand hebt en dan met je hand een hap in je mond steekt, komen die bacteriën in je mond en via je mond in je lichaam. Je moet dus voor het eten je handen met zeep wassen.

De hoofdgedachte is: *Je moet voor het eten je handen met zeep wassen.*

De hoofdvraag is: *Waarom moet je je handen voor het eten met zeep wassen?*

7. Het antwoord op de hoofdvraag is:

.....
.....
.....
.....

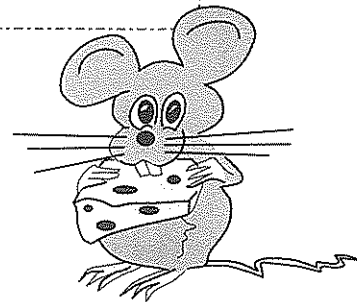
Huisdieren

Kinderen zijn vaak dol op dieren en ze hebben dan ook graag een huisdier.

De meeste ouders vinden het prima om een huisdier te nemen als er genoeg ruimte is en er altijd iemand voor kan zorgen. Er zijn veel soorten huisdieren. Zo kun je een groot of een klein huisdier nemen. En er zijn huisdieren die veel bewegingsvrijheid en ruimte nodig hebben, terwijl andere dieren in een hok of in een bak kunnen leven. Ook zijn er dieren die moeilijk alleen kunnen zijn en een speelkameraadje nodig hebben. Je kunt dus uit veel soorten huisdieren kiezen.

De hoofdgedachte is: *Er zijn veel soorten huisdieren.*

De hoofdvraag is: *Welke soorten huisdieren zijn er?*

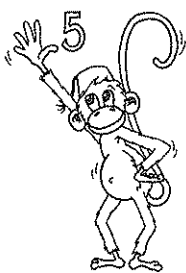
8. Het antwoord op de hoofdvraag is:

.....

.....

.....

.....

Gekookt of rauw?

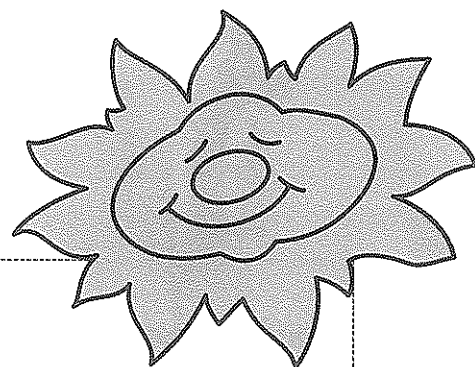
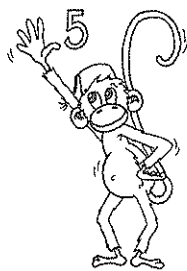
Iedere dag gebruiken we een warme maaltijd. De meeste mensen eten 's avonds warm omdat ze overdag moeten werken. Veel gerechten moeten eerst gekookt of gebraden worden om goed te smaken. Maar er zijn ook veel voedingsmiddelen die niet gekookt, maar rauw gegeten kunnen worden, zoals sla en veel soorten groenten als paprika, komkommer, peen, tomaten en koolrabi. Bij deze groenten is het zelfs gezonder om die niet te koken. Dus niet alle groenten moeten eerst gekookt worden.

De hoofdgedachte is: *Niet alle groenten moeten eerst gekookt worden.*

De hoofdvraag is: *Welke groenten moeten niet eerst gekookt worden?*

9. Het antwoord op de hoofdvraag is:

.....
.....
.....
.....

Licht

's Nachts is het donker en overdag is het licht. Dat vinden we heel normaal, we staan er niet bij stil. Stel je het leven op aarde eens voor zonder licht. Zonder licht zou op aarde alles anders zijn. Zo zou het niet mogelijk zijn in de natuur nog te genieten van de zon. Planten en bloemen zouden niet meer bloeien. Ook konden we geen kleuren meer zien. En we zouden geen voedsel meer kunnen vinden. Het is dus erg prettig dat de zon de aarde elke dag weer verlicht, want zonder licht zou op aarde alles anders zijn.

De hoofdgedachte is: *Zonder licht zou op aarde alles anders zijn.*

De hoofdvraag is: *Wat zou er op aarde anders zijn zonder licht?*

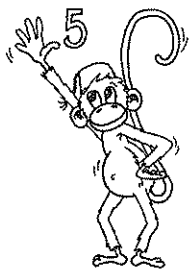
10. Het antwoord op de hoofdvraag is:

.....

.....

.....

.....

Houd je longen gezond

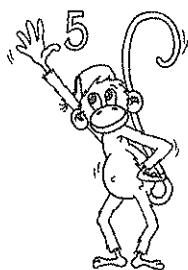
Je longen zijn onmisbare organen, waar je erg zuinig op moet zijn. Als je longen niet gezond zijn, kun je last hebben van benauwdheid. Maar gelukkig kun je veel vervelende longziektes voorkomen. Je kunt bijvoorbeeld regelmatig gaan sporten. Als je regelmatig sport, train je niet alleen je hart en je spieren, maar ook je longen. Ook moet je nooit beginnen aan roken. Roken is heel slecht voor je longen. Je kunt er CARA van krijgen en zelfs nog ernstiger longziektes, zoals longkanker.

De hoofdgedachte is: *Je kunt veel vervelende longziektes voorkomen.*

De hoofdvraag is: *Wat kun je doen om veel vervelende longziektes te voorkomen?*

11. Het antwoord op de hoofdvraag is:

.....
.....
.....
.....

Centrale verwarming

Als het 's winters koud is, trekken we warme kleren aan. Buiten dragen we een warme jas met een muts en een wollen das. In huis willen we het warmer maken. De meeste huizen worden tegenwoordig verwarmd door centrale verwarming. Deze centrale verwarming werkt als volgt:

Er is een radiator die aangesloten is aan met water gevulde buizen. Bovenaan elke radiator zit links of rechts een zware knop, de "kraan". Als je die opendraait, kan er water uit de buizen door de radiator stromen. Dat water is heet en de warmte wordt door de radiator uitgestraald in de kamer.

De hoofdgedachte is: *De meeste huizen worden tegenwoordig verwarmd door centrale verwarming.*

De hoofdvraag is: *Hoe werkt centrale verwarming?*

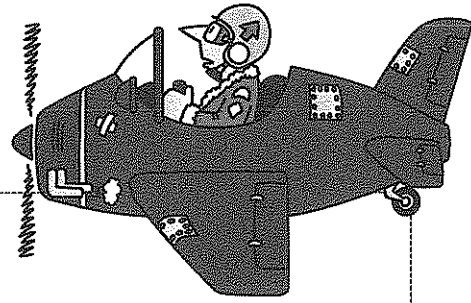
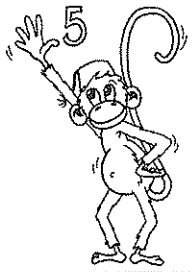
12. Het antwoord op de hoofdvraag is:

.....

.....

.....

.....

Landen met een vliegtuig

Ben je weleens op een luchthaven geweest? Het is verbazingwekkend om te zien hoe er voortdurend vliegtuigen opstijgen en landen. 's Nachts gaat dit gewoon door. De piloot weet altijd precies de luchthaven te vinden waar hij landen wil. Hoe hij dat weet?

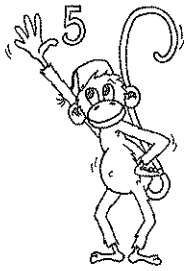
Om te beginnen ziet de piloot op het kompas in welke richting hij moet vliegen. Daar komt bij dat er overal op aarde speciaal voor vliegtuigen grote zendmasten staan, die allemaal een bepaald signaal uitzenden. Op basis van die signalen kan een apparaat in het vliegtuig precies bepalen waar de dichtstbijzijnde zendmast is, hoe ver weg de andere zijn en op welke plaats tussen de zendmasten het vliegtuig zich in de lucht bevindt. Datzelfde geldt voor radiosignalen van satellieten, die de piloot ook altijd tot op een paar meter nauwkeurig vertellen waar zijn toestel zich bevindt. Zoiets heet satellietnavigatie. Dus dankzij radiozenders en satellietnavigatie kan de piloot rechtstreeks naar de juiste luchthaven vliegen, ook als hij de luchthaven vanwege duisternis of wolken helemaal niet kan zien.

De hoofdgedachte is: *De piloot weet altijd precies de luchthaven te vinden waar hij landen wil.*

De hoofdvraag is: *Hoe weet de piloot precies de luchthaven te vinden waar hij landen wil?*

13. Het antwoord op de hoofdvraag is:

.....
.....
.....
.....

De achtbaan

Heb je weleens in een achtbaan gezeten en ben je ook over de kop gegaan? De meeste kinderen vinden de achtbaan leuk en spannend. Een pretpark zonder achtbaan is niet compleet. De belangrijkste eis waaraan een achtbaan moet voldoen, is veiligheid. De ontwerpers zorgen daar op verschillende manieren voor. Zo rijden de wagentjes op wieltjes van rubber over een buis. Er zitten een heleboel wieltjes aan de wagen. Die zijn zo aangebracht dat ze aan drie kanten om de buis zitten: aan de onderkant, de bovenkant en aan de binnenkant. De wagentjes rijden op het bovenste wiel. De andere wielen houden de wagen in de baan. Bovendien is de baan zo ontworpen dat remmen onderweg niet meer hoeft, zodat er geen wrijving kan ontstaan. Tenslotte zorgen de ontwerpers ervoor dat het bouwwerk heel erg stevig en niet te zwaar wordt. Ze gebruiken vaak buizen en profielen. Die zijn licht en sterk. En als je met die buizen en profielen driehoekige vormen maakt, wordt het bouwwerk extra stevig.

De hoofdgedachte is: *De ontwerpers van achtbanen zorgen op verschillende manieren voor de veiligheid.*

De hoofdvraag is: *Op welke verschillende manieren zorgen de ontwerpers voor de veiligheid?*

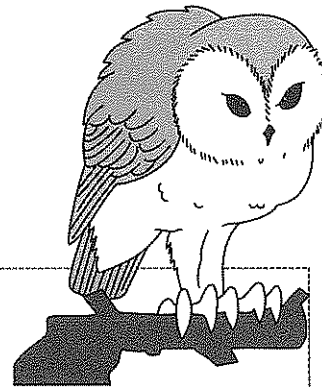
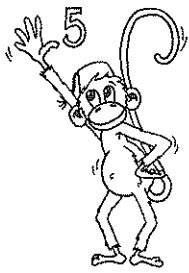
14. Het antwoord op de hoofdvraag is:

.....

.....

.....

.....

De bosuil

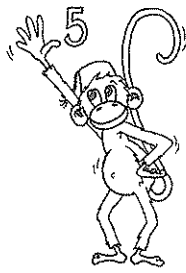
In ons land komen gelukkig nog steeds bosuilen voor. Overdag zie je zelden een bosuil. Hij slaapt dan in holle bomen of hij zit goed verscholen tussen dicht gebladerte. Zodra de schemering over de bossen daalt, komt de bosuil tevoorschijn. Bosuilen zijn goed te herkennen, ten eerste aan de kop. Die is dik en rond met donkere, haast zwarte ogen. En dan de kleur van het lichaam. De bovenzijde van het lichaam is warm bruin met lichte tinten en donkere vlekken en strepen. De onderkant is lichter van kleur met grote, donkere strepen. Tenslotte de grootte: de bosuil is iets groter dan zijn neef, de ransuil. De bosuil is dus goed te herkennen.

De hoofdgedachte is: *Bosuilen zijn goed te herkennen.*

De hoofdvraag is: *Hoe zijn bosuilen te herkennen?*

15. Het antwoord op de
hoofdvraag is:

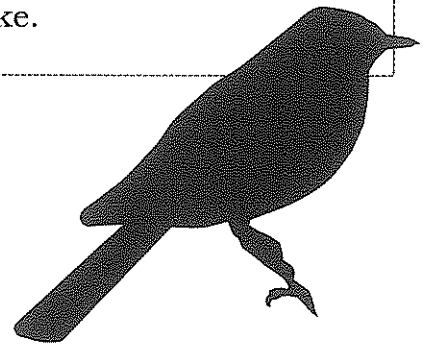
.....
.....
.....

Het nest van de merel

In het voorjaar word je vaak al vroeg wakker van het gefluit van de merel. Al vroeg in het voorjaar zoeken de mannetjes een vrouwtje. Als ze een vrouwtje gevonden hebben, beginnen ze in april of soms al in maart met het bouwen van een nest. Het mannetje helpt het vrouwtje met het kiezen van een geschikte nestplaats. De nesten van merels kan men op alle mogelijke en onmogelijke plaatsen aantreffen.

In de meeste gevallen bevinden ze zich in vrij laag struikgewas, zoals heesters, heggen en klimplanten. Maar je vindt ze ook wel op grote hoogte in bomen. Verder nestelen merels in allerlei hoeken en gaten, zoals in fietsenhokken, watergoten en dergelijke.

De hoofdgedachte is: *Nesten van merels kun je op alle mogelijke en onmogelijke plaatsen aantreffen.*

De hoofdvraag is: *Waar kun je de nesten van merels aantreffen?*

16. Het antwoord op de hoofdvraag is:

.....

.....

.....

.....

Les 7

Daarna: SAMENVATTEN!

Je kunt nu:

- de hoofdgedachte uit een tekst halen
- de hoofdvraag formuleren
- het antwoord op de hoofdvraag vinden

Omdat je dit nu kan, kun je een korte samenvatting van een tekst maken.

*Als je de hoofdgedachte, de hoofdvraag en het antwoord op de hoofdvraag achter elkaar opschrijft, dan heb je een goede, korte **SAMENVATTING** van de tekst.*

Kijk maar naar het voorbeeld:

De wereld buiten de kerk

Eeuwenlang zijn monniken en nonnen christelijke "pioniers" geweest. Hun kloostergemeenschappen waren christelijke bolwerken in een dikwijls vijandige wereld. Maar na 1200 vonden er in de wereld buiten de kerk veranderingen plaats. **Ten eerste** begonnen de gewone mensen een steeds actievere rol te spelen in de godsdienst. Ze gaven bijvoorbeeld geld uit voor de bouw van grote kathedralen en kleine parochiekerken. Ook gingen ze op pelgrimstochten. Dat zijn reizen met een religieus doel. En ze stichtten allerlei religieuze instellingen, onder andere liefdadigheidsinstellingen. **Ten tweede** waren mannen- en vrouwenkloosters niet langer de enige plaatsen waar men kon studeren. Er werden namelijk nieuwe scholen en universiteiten gesticht, waar ook mannen die geen monnik of priester waren, konden wonen, studeren en onderwijzen. Na 1200 vonden er dus grote veranderingen plaats.

De hoofdgedachte is: *Na 1200 vonden er in de wereld buiten de kerk veranderingen plaats.*

De hoofdvraag is: *Welke veranderingen vonden er na 1200 plaats?*

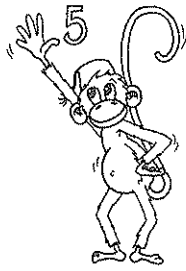
Het antwoord op de hoofdvraag is: *De gewone mensen begonnen een steeds actievere rol te spelen.
Mannen- en vrouwenkloosters waren niet langer de enige plaatsen waar men kon studeren.*

De korte samenvatting is dus: de hoofdgedachte, de hoofdvraag en het antwoord op de hoofdvraag.

De korte samenvatting wordt dan:

*Na 1200 vonden er in de wereld buiten de kerk veranderingen plaats.
In de tekst wordt verteld (vertelt de schrijver/staat) welke veranderingen er na 1200 plaatsvonden, namelijk:
De gewone mensen begonnen een steeds actievere rol te spelen.
Mannen- en vrouwenkloosters waren niet langer de enige plaatsen waar men kon studeren.*

Probeer dit nu zelf ook eens met twee tekstjes uit de vorige les.
De tekstjes staan hier nog eens afgedrukt.

Gekookt of rauw?

Iedere dag gebruiken we een warme maaltijd. De meeste mensen eten 's avonds warm omdat ze overdag moeten werken. Veel gerechten moeten eerst gekookt of gebraden worden om goed te smaken. Maar er zijn ook veel voedingsmiddelen die niet gekookt, maar rauw gegeten kunnen worden, zoals sla en veel soorten groenten als paprika, komkommer, peen, tomaten en koolrabi. Bij deze groenten is het zelfs gezonder om die niet te koken. Dus niet alle groenten moeten eerst gekookt worden.

De hoofdgedachte is: *Niet alle groenten moeten eerst gekookt worden.*

De hoofdvraag is: *Welke groenten moeten niet eerst gekookt worden?*

Het antwoord op de hoofdvraag is: *Sla en veel soorten groenten kunnen rauw gegeten worden.*

1. Zet de hoofdgedachte, de hoofdvraag en het antwoord om in mooie zinnen.

.....

.....

.....

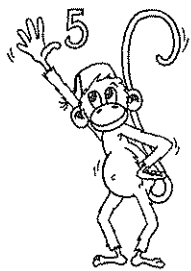
.....

.....

.....

.....

.....

Houd je longen gezond

Je longen zijn onmisbare organen, waar je erg zuinig op moet zijn. Als je longen niet gezond zijn, kun je last hebben van benauwdheid. Maar gelukkig kun je veel vervelende longziektes voorkomen. Je kunt bijvoorbeeld regelmatig gaan sporten. Als je regelmatig sport, train je niet alleen je hart en je spieren, maar ook je longen. Ook moet je nooit beginnen aan roken. Roken is heel slecht voor je longen. Je kunt er CARA van krijgen en zelfs nog ernstiger longziektes, zoals longkanker.

De hoofdgedachte is: *Je kunt veel vervelende longziektes voorkomen.*

De hoofdvraag is: *Wat kun je doen om veel vervelende longziektes te voorkomen?*

Het antwoord op de hoofdvraag is: *Door bijvoorbeeld te sporten en niet te roken, kun je veel vervelende longziektes voorkomen.*

2. Zet de hoofdgedachte, de hoofdvraag en het antwoord om in mooie zinnen.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

*Je hebt nu geleerd om uit de tekst de **hoofdgedachte** te halen, de **hoofdvraag** te stellen en daar een **antwoord** op te geven. Om een tekst samen te vatten moet je dus deze stappen nemen. Deze stappen staan ook nog eens op het "**stappenplan samenvatten**". Deze kaart mag je voorlopig bij je teksten houden. Zo kun je altijd nakijken wat je moet doen om een samenvatting te maken van de tekst:*

Om een tekst samen te vatten, moet je de volgende stappen nemen:

- 1. Geef de hoofdgedachte van de tekst.*
- 2. Stel naar aanleiding van de hoofdgedachte de hoofdvraag. Dit mag geen vraag zijn die je met ja of nee kunt beantwoorden.*
- 3. Geef kort antwoord op die hoofdvraag.
Haal je antwoord uit de tekst.*
- 4. Schrijf de hoofdgedachte, de hoofdvraag en het antwoord achter elkaar op.
Maak er goede zinnen van.*

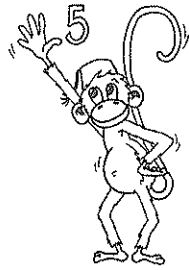
Zorg dat het een mooi, kort verhaal wordt.

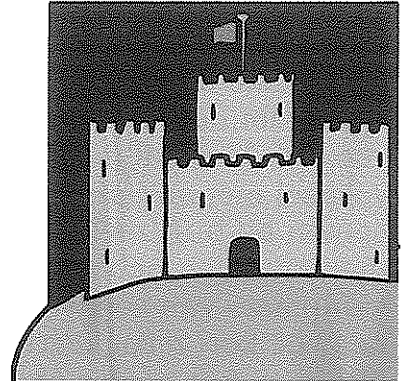
Les 8

Oefenen in samenvatten

Je hebt nu geleerd om een tekst samen te vatten.
In deze les krijg je nog meer teksten die je kunt gaan samenvatten.
Zo kun je dit goed oefenen.

Eten en drinken in een middeleeuws kasteel

In een middeleeuws kasteel moesten altijd grote voorraden voedsel aanwezig zijn. Een groot garnizoen hongerige soldaten moest men er te eten geven. In vredetijd kon het zelfs gebeuren dat de koks en keukenhulpen opeens een maaltijd moesten bereiden voor wel vijftig onverwachte, uitgehongerde gasten. Het was van groot belang dat het voedsel goed houdbaar was. Levensmiddelen werden op verschillende manieren houdbaar gemaakt. Soms werden ze gezouten, gerookt of gedroogd. Dat gebeurde bijvoorbeeld met vlees en vis. En paddestoelen werden gezocht in de velden en aan lange touwen geregen om te drogen. Levensmiddelen werden ook wel ingemaakt. Dat deed men bijvoorbeeld met fruit en groenten. Ook honing werd zorgvuldig opgeslagen in luchtdichte potten. Zo zorgde men ervoor dat er altijd voldoende, onbedorven voedsel aanwezig was.

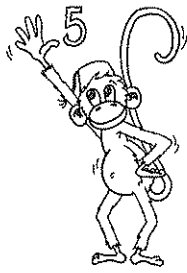
1. Maak een samenvatting van deze tekst (gebruik het stappenplan).

.....

.....

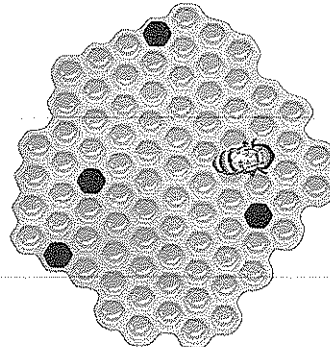
.....

.....

Voedsel vinden

De meeste dieren moeten voedsel vinden om te kunnen overleven. Een groot deel van de tijd zijn dieren bezig met het zoeken naar voedsel. Meestal doen ze dit alleen en houden ze er niet van om voedsel met andere dieren te delen. Maar bijen werken met elkaar samen bij hun zoektocht naar voedsel. Dat doen ze op de volgende manier. Bijen hebben een systeem ontwikkeld om aan elkaar de vindplaats van voedsel door te geven. Bijvoorbeeld als een werkbij naar de korf terugkeert, danst ze om andere bijen te vertellen waar er bloemen met nectar te vinden zijn. Aan de manier waarop ze danst, kunnen de andere bijen zien of de bloemen dichtbij of verder weg zijn. Bijen werken dus met elkaar samen bij hun zoektocht naar voedsel.

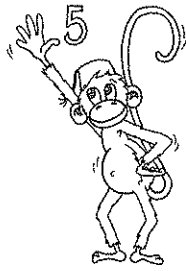
2. Maak een samenvatting van deze tekst (gebruik het stappenplan).

.....

.....

.....

.....

Verpakking

Ongeveer een kwart van het huishoudelijk afval is verpakking. We kopen gebakjes in dozen, aardappelen voorverpakt in plastic zakken en om veel huishoudelijke artikelen zit een plastic verpakking. Veel mensen vinden dat het met minder verpakking ook zou gaan en waarschijnlijk hebben ze gelijk.

Toch heeft verpakking ook positieve kanten.

Ten eerste beschermt ze sommige waren tegen stoten en schokken tijdens vervoer. Ook zorgt verpakking ervoor dat voedsel niet aangeraakt wordt in de winkel door mensen met vuile handen. Dat is goed voor de voedselhygiëne. Tenslotte maakt verpakking de goederen aantrekkelijker, zodat mensen ze sneller kopen. Hoewel het jammer is dat verpakkingsmateriaal ongewenst afval wordt dat moet worden weggevoerd, heeft verpakking dus ook voordelen.

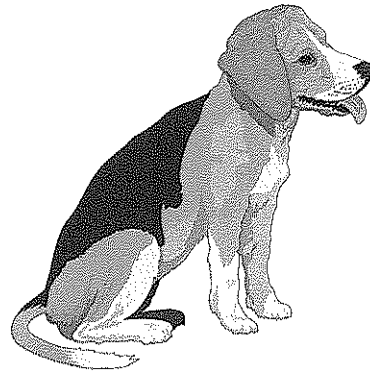
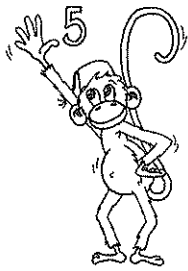
3. Maak een samenvatting van deze tekst (gebruik het stappenplan).

.....

.....

.....

.....

Hond en mens

Veel mensen zijn dol op dieren. Van alle dieren die een mens als huisdier kan hebben, is vooral de hond een makker en een speelkameraad geworden. Niet alle honden zijn vriendelijk. Vreemde honden kun je beter voorzichtig benaderen.

Maar over het algemeen is de hond vriendelijk tegen mensen. Hier zijn verschillende redenen voor. Ten eerste zijn honden in staat om met mensen te communiceren. Ze kunnen bijvoorbeeld leren begrijpen wat hun baasje tegen hen zegt en ze kunnen ook zelf allerlei geluiden voortbrengen: janken, kreunen, grommen, keffen, blaffen en huilen. Als het baasje deze geluiden begrijpt, kan een hond veel vertellen. Ten tweede leeft een hond graag in gezelschap. Dat doet een hond ook als hij in het wild leeft. De wolf bijvoorbeeld, de voorvader van de hond, leeft en jaagt in troepen. Ook werkt hij veel samen met andere wolven bij de jacht naar prooi. Wolven brengen vaak voedsel naar degenen die niet op jacht kunnen gaan. Je zou kunnen zeggen dat de hond een speciaal gemeenschapsinstinct heeft. Dus de geschiktheid van de hond om iets van de taal van de mens te begrijpen en zijn behoefte aan gezelschap, maakt dat honden graag vriendschap sluiten met mensen.

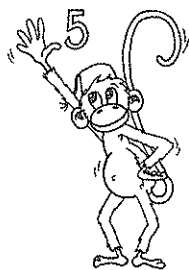
4. Maak een samenvatting van deze tekst (gebruik het stappenplan).

.....

.....

.....

.....

Een nestkastje.

Hebben jullie in de tuin ook een vogelhuisje? Misschien zie je er af en toe wel een vogeltje naar binnen vliegen. Veel kans dat het een koolmeesje is.

Eind maart beginnen de meeste koolmeesjes te zoeken naar een geschikt plekje om eitjes te leggen. Zo'n vogelhuisje, of eigenlijk nestkastje, is voor koolmeesjes heel geschikt om in te nestelen. Met plukjes mos, pluïesjes en haren maken ze een lekker zacht bedje in het nestkastje. Als het nestje klaar is, legt het vrouwtjeskoolmeesje elke dag een ei, totdat er zo'n zes tot twaalf eitjes zijn. Als er genoeg eitjes zijn, gaat ze broeden. Het mannetje zoekt dan lekkere hapjes voor zijn vrouwtje. Dan breken de eitjes open. Nu gaan vader en moeder allebei op pad om eten te zoeken. De kleintjes groeien als kool. Totdat ze op een gegeven moment uitvliegen. Ze komen dan niet meer terug bij het nestkastje. Ze leren nog wel hoe ze zelf eten moeten vangen, maar dan zijn ze groot genoeg om voor zichzelf te zorgen.

Er gebeurt dus van alles in zo'n nestkastje. Als je geluk hebt, woont er voor een tijdje een heel vogelgezinnetje in!

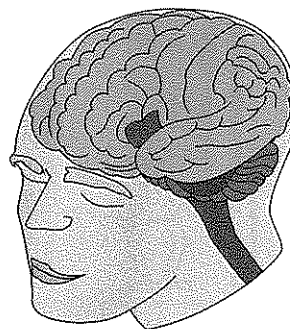
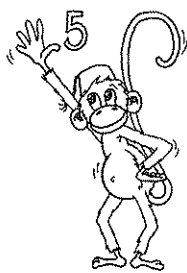
5. Maak een samenvatting van deze tekst (gebruik het stappenplan).

.....

.....

.....

.....

Je hersenen.

In je hoofd, goed ingepakt in je schedel, zitten je hersenen. Je hersenen zijn het centrum van je zenuwstelsel. De hersenen bestaan uit drie delen, met elk een andere taak:

Ten eerste zijn er de *grote hersenen*. Deze zijn ongeveer twintig centimeter breed. Ze zorgen bijvoorbeeld voor het denken en het geheugen. De grote hersenen bestaan uit twee helften die met elkaar zijn verbonden. De buitenste laag van de grote hersenen heet de hersenschors. Deze laag is geplooid. In de hersenschors worden de binnenkomende boodschappen bekeken. Er wordt ook besloten wat er moet gebeuren en er gaan berichten naar de spieren. In de hersenschors worden de bewuste bewegingen geregeld.

Ten tweede zijn er de *kleine hersenen*. Deze zorgen vooral voor de motoriek. Dat is de manier waarop je beweegt. De kleine hersenen regelen de onbewuste bewegingen van de spieren. Bijvoorbeeld het bewaren van je evenwicht. De kleine hersenen zorgen ervoor dat je niet zomaar omvalt.

Tenslotte is er de *hersenstam*. Dit onderdeel van de hersenen zit tussen de kleine hersenen en het ruggenmerg. De hersenstam is ook de automatische piloot van het lichaam. Hij bestuurt volautomatisch bepaalde delen van het lichaam, zoals het hart en de longen. Ook regelt hij bijvoorbeeld je lichaamstemperatuur.

De grote hersenen, de kleine hersenen en de hersenstam bij elkaar noemen we dus de hersenen. Die hersenen hebben dus een hele belangrijke taak. Ze beheren eigenlijk je hele lichaam.

(Uit: Pee, 2001)

6. Maak een samenvatting van deze tekst (gebruik het stappenplan).

.....

.....

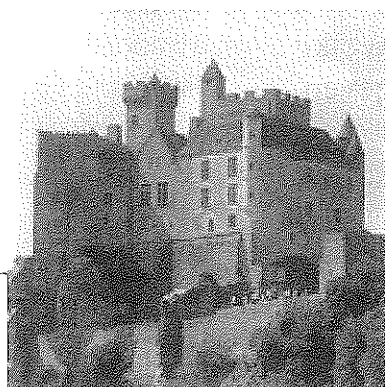
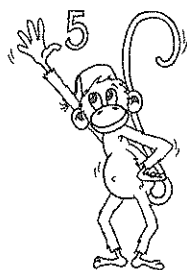
.....

.....

Je hebt nu geleerd om een tekst kort samen te vatten. Je kunt zo'n samenvatting ook langer maken. Dat doe je door jezelf meer vragen te stellen over de hoofdvraag. Als je daar dan een antwoord op geeft, wordt de samenvatting iets uitgebreider. Dit zal verder niet behandeld worden.

Les 9

Nog eens oefenen

Het einde van de grote kastelen

- 1 Tegen het einde van de middeleeuwen zagen de huizen die voor adellijke families gebouwd werden er heel anders uit dan een middeleeuws kasteel. Ze hadden heel grote ramen, brede poorten, maar geen sterke muren rondom. De nieuwe huizen hadden soms nog wel torens of kantelen,
- 5 maar die waren bedoeld als versiering. Er werden tegen het einde van de middeleeuwen nog maar zelden nieuwe kastelen gebouwd.

Eén van de redenen hiervoor is dat men geen kasteel meer nodig had als toevluchtsoord. Er waren nog wel oorlogen, maar die werden in veldslagen uitgevochten.

- 10 Een andere reden is dat kastelen ouderwets waren. Men had nieuwe ideeën over 'beschaafd' leven.

- En het allerbelangrijkste was dat kastelen niet meer bestand waren tegen aanvallen met de nieuwe wapens, zoals bijvoorbeeld het kanon. Toen de kasteelmuren bezweken onder kanonvuur, had het geen zin meer zich
- 15 erachter te verschuilen.

Dus aan het tijdperk van de grote kastelen was een eind gekomen.

1. Hoeveel alinea's heeft deze tekst?

2. Wie of wat wordt bedoeld met ze in regel 3?

3. Wie of wat wordt bedoeld met die in regel 5?

4. Wat wordt bedoeld met hiervoor in regel 7?

5. Er wordt in deze tekst een opsomming gegeven.
Welke signaalwoorden worden gebruikt om die opsomming aan te geven?

6. Wat is de hoofdgedachte van deze tekst?

7. Maak een samenvatting van deze tekst (gebruik het stappenplan).

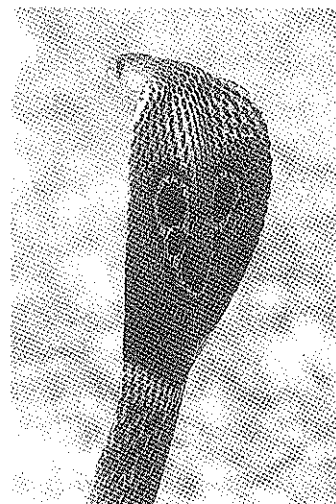
De cobra.

- 1 Een cobra is niet één slang; er bestaan een heleboel slangen die cobra heten. Het is een verzamelnaam. Ze leven ook op heel verschillende plaatsen: in hoge bomen, in droge woestijnen, in vochtige oerwouden en in grote meren. Maar allemaal leven ze in
- 5 warme landen. Van kou moeten ze dus niets hebben.

Cobra's kun je tegenkomen in Afrika en in het zuiden van Azië. In Azië leven ze in de dichte oerwouden, maar ook op plaatsen waar mensen wonen. Bijvoorbeeld op rijstvelden, in tuinen en parken, op markten en in schuren. Ze komen tot vlak bij de huizen. De

10 bekendste cobra in Azië is de brilslang. Die heet zo omdat hij achter op zijn hals een brilvormige tekening heeft. Je ziet die 'bril' pas goed als hij zijn hals uitzet.

- De cobra's in Afrika bewonen het hele werelddeel. Ze leven in droge gebieden in het noorden en oosten, in de vochtige, hete oerwouden
- 15 in het midden en in de bergen en vlakten in het zuiden. Van de Afrikaanse soorten is de Egyptische cobra het bekendst.

8. Wat wordt bedoeld met het in regel 2?

.....

9. In de eerste alinea wordt een aantal signaalwoorden genoemd. Geef aan welke signaalwoorden en welk verband ze aangeven.

.....

10. Wat is de hoofdgedachte van deze tekst (gebruik het stappenplan)?

.....

.....

.....

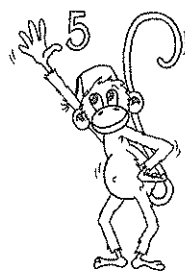
11. Maak een samenvatting van deze tekst (gebruik het stappenplan).

.....

.....

.....

.....

Het zenuwstelsel.

- 1 Heb je er wel eens bij stilgestaan wat er allemaal aan en in je lichaam zit? Benen, een
hoofd, spieren, vingers, een hart en ga zo maar door. Je bestaat eigenlijk uit heel veel
onderdelen. Al deze onderdelen doen iets en werken samen. De samenwerking in je
lichaam wordt geregeld door je zenuwstelsel. Maar wat is dat zenuwstelsel nu
5 precies?

- Het zenuwstelsel bestaat uit de hersenen, het ruggenmerg en de zenuwen. De
zintuigen vormen hierbij een grote rol. Als je iets waarneemt, gaat die informatie naar
je hersenen. Die informatie loopt via je zenuwen. Zo'n zenuw bestaat eigenlijk uit hele
dunne draadjes. De taak van de zenuwen is het doorgeven van signalen. Een signaal is
10 een boodschap, een seintje. Signalen worden bijvoorbeeld doorgegeven van de
zintuigen naar de hersenen en van de hersenen naar de spieren. Met behulp van
elektrische signalen versturen de zenuwen boodschappen door het hele lichaam. Het
zijn maar kleine beetjes stroom, maar genoeg om je lichaam iets te laten doen.
Je ruggenmerg zit in je rug. In je ruggengraad. Die gaat van je hersenen naar de
15 onderkant van je rug. In het ruggenmerg lopen heel veel zenuwen. Het ruggenmerg is
bij een volwassen mens ongeveer veertig centimeter lang. Het zorgt onder andere ook
voor het doorgeven van signalen van en naar de hersenen. Ruggenmerg en hersenen
vormen samen het centrale zenuwstelsel.

- Het is een heel ingewikkeld proces. Je hele lichaam werkt via je zenuwen en je
20 zenuwstelsel.

(Uit: Pee, 2001)

12. Wat zijn signalen?

.....
.....

13. Wat wordt bedoeld met het in regel 16?

.....

14. Wat is de hoofdgedachte van deze tekst (gebruik het stappenplan)?

.....
.....
.....

15. Maak een samenvatting van deze tekst (gebruik het stappenplan).

.....

.....

.....

.....
